

Міністерство культури України
Одеська національна наукова бібліотека

Ministry of Culture of Ukraine
Odesa National Scientific Library

СТАРОВИННА ГРАВЮРА
У ФОНДАХ
ОДЕСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ
НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ

Каталог виставки

Одеса
Київ «Мистецтво»
2018

THE OLD ENGRAVINGS
IN THE COLLECTION
OF ODESA NATIONAL
SCIENTIFIC LIBRARY

Exhibition catalog

Odesa
Kyiv, Mystetstvo
2018

Старовинна гравюра у фондах Одеської національної наукової бібліотеки : каталог виставки / Одес. нац. наук. б-ка ; упоряд. та авт. тексту Л. В. Іжик ; передм. І. О. Бірюкова ; ред.: Н. Г. Майданюк, І. С. Шелестович ; пер.: Т. О. Горшкова, В. В. Чухненко ; рецензент І. Ю. Глебова. — Київ : Мистецтво, 2018. — 64 с., 49 гравюр. — Укр., англ.

The old engravings in the collection of Odesa National Scientific Library: exhibition catalog / Odesa National Scientific Library ; compiler and author of the text L. V. Izhyk ; foreword I. O. Biriukova ; edition N. H. Maydaniuk ; I. S. Shelestovych ; translation T. O. Horshkova, V. V. Chukhnenko ; review I. Y. Glebova. — Kyiv : Mystetstvo, 2018. — 64 p., 49 engravings. — Ukr., Eng.

Упорядник Л. В. Іжик	Compiler L. V. Izhyk
Редакційна колегія: І. О. Бірюкова (голова), Л. В. Аріупіна, О. М. Барковська	Editorial board: I. O. Biriukova (head), L. V. Ariupina, O. M. Barkovska
Редактори: Н. Г. Майданюк, І. С. Шелестович	Editors N. H. Maydaniuk, I. S. Shelestovych
Переклад англійською: Т. О. Горшкова, В. В. Чухненко	English translation T. O. Horshkova, V. V. Chukhnenko
Рецензент І. Ю. Глебова, заступник директора з наукової роботи Одеського музею західного та східного мистецтва	Reviewer I. Y. Glebova Deputy Director of Odesa Museum of Western and Eastern Art

© Видавництво «Мистецтво», 2018
© Одеська національна наукова бібліотека, 2018
© Л. Іжик, упорядкування та текст, 2018
© І. Бірюкова, передмова, 2018
© А. Прибега, дизайн, 2018

ISBN 978-966-577-264-4

Українська національна спадщина — перлина світової культури

Оцифрування документного фонду, створення цифрових бібліотек сьогодні є одним із найактуальніших завдань у роботі бібліотечної установи. Особливо це стосується рідкісних книг, періодичних видань, рукописів, фотографій, гравюр тощо, які є унікальною частиною культурної спадщини людства. Їх вивчення та популяризація, забезпечення загальної доступності до цих культурних цінностей є нагальним завданням діяльності Одеської національної наукової бібліотеки.

Одеська національна наукова бібліотека — найстаріша публічна книгозбірня України, яка має у своїх фондах значну колекцію вітчизняних і західноєвропейських гравюр XVI–XIX ст. у вигляді відбитків на окремих аркушах, ілюстрацій в книгах, екслібрисів. Серед п'ятимільйонного фонду документів ця колекція є однією з найцінніших, історія формування, склад і зміст якої, безсумнівно, заслуговують на вивчення і популяризацію.

У 2018 році Одеська національна наукова бібліотека отримала унікальну можливість за підтримки Українського культурного фонду втілити проект, який сприятиме збереженню та популяризації культурної спадщини України, введенню в науковий обіг артефактів образотворчого мистецтва, впровадженню та розвитку сучасних інформаційних технологій у бібліотеках. Народженню проекту передувала багаторічна копітка робота бібліотечних фахівців з науково-аналітичного опрацювання культурних надбань, дбайливо збережених у фондах ОННБ поколіннями наших попередників, яким ми засвідчуємо щиру вдячність за відданість місії хранителів мистецької спадщини людства. Віднині веб-портал ОННБ розширить можливості вільного доступу до вітчизняних і зарубіжних гравюр XVI–XIX ст. шанувальникам мистецтва, дослідникам української культури, мистецтвознавцям, історикам, працівникам музеїв, реставраторам, бібліотекарям з усього світу.

Переконані, що цей проект стане імпульсом для подальшого вивчення артефактів, які зберігаються у фондах бібліотек України, сприятиме активізації науково-дослідної та культурно-просвітницької роботи науковців, фахівців бібліотек і музеїв, ефективно слугуватиме гідній репрезентації культурного спадку України у світовому інформаційному просторі.

Генеральний директор
Одеської національної наукової бібліотеки
Ірина Бірюкова

Ukrainian National Heritage — a Pearl of the World Culture

Digitization of the documentary sources, creation of digital libraries today is one of the most urgent tasks in the work of the library institutions. This especially applies to rare books, periodicals, manuscripts, photographs, engravings, etc., which are a unique part of the cultural heritage of humankind. Their study and popularization, ensuring universal access to these cultural values, is an urgent task for Odesa National Scientific Library.

Odesa National Scientific Library, the oldest public library of Ukraine, keeps a large number of native and West-European engravings from the XVI–XIX centuries in the form of prints on separate sheets, illustrations in books, bookplates. Among the five million library stock of documents, this collection is one of the most valuable, the history of formation, the composition and the content of which definitely deserves careful study and popularization.

In 2018, Odesa National Scientific Library received a unique opportunity, with the support of the Ukrainian Cultural Foundation, to implement a project that will promote the preservation and popularization of the cultural heritage of Ukraine, the introduction into the scientific circulation of documents of fine art, the implementation and development of modern information technologies in libraries. The birth of the project was preceded by the long-lasting work of library experts on the scientific and analytical processing of artifacts carefully kept in the collection of ONSL by the generations of our predecessors, whom we sincerely appreciate for their dedication to the mission of the keepers of the cultural heritage of humankind. From now on, ONSL web portal will expand the possibilities of free access to native and foreign engravings from the XVI–XIX centuries that are now stored in the library, for art admirers, Ukrainian culture researchers, art critics, historians, museum workers, restorers, librarians from around the world.

We are convinced that this project will be an impulse for the further study of the cultural heritage that is kept in the funds of Ukrainian libraries; will promote the activation of scientific research, cultural and educational work of scientists, specialists of libraries and museums; will effectively serve the worthy representation of Ukraine's cultural heritage in the world information space.

General Director of
Odesa National Scientific Library
Iryna Biriukova

У відділі рідкісних видань і рукописів Одеської національної наукової бібліотеки зберігається колекція західноєвропейських гравюр XVI–XIX століть. Її походження досі не визначено. У 1883 році невідома особа пожертвувала бібліотеці колекцію гравюр (177 аркушів, роки видання — починаючи з XVII ст.). Зважаючи на те, що «чимало з них були рідкісними і представляли значний інтерес як за іменем художника, так і за сюжетами», передбачалося зробити докладний каталог гравюр. Ця цифра постійно згадувалася у звітах бібліотеки аж до 1898 року. Опісля інформація про наявність у бібліотеці гравюр уже не друкувалася, а каталог так і не було складено. Проте гравюри та взагалі естампи і далі надходили до бібліотеки. Найперше це були одеські гравюри й літографії.

У 1907 році в новому приміщенні бібліотеки було відкрито Зал імені графа Михайла Михайловича Толстого¹, названий так на честь мецената і багаторічного попечителя бібліотеки. Серед його дарунків була й колекція «ілюстрованих видань, гравюр, портретів та іншого», яка розміщувалася в особливому залі та була справжньою окрасою бібліотеки. Одним із призначень залу було «зберігання різного роду картин, видів, портретів, що головним чином мають відношення до історії Новоросійського краю взагалі, а зокрема — до історії Одеси» (Звіт Одеської міської публічної бібліотеки за 1907 рік).

Таким чином, до 1917 року в Залі імені графа Михайла Михайловича Толстого було накопичено велику колекцію одеських гравюр і літографій — як видових, так і портретних. Усі вони зафіксовані в рукописному описі. У 1922 році на базі Залу графа Михайла Михайловича Толстого було створено відділ рідкісних видань і рукописів, а в червні 1923 з нього були вилучені «непрофільні експонати» (гравюри, літографії з видами старої Одеси, історичні предмети), що призначалися для музею старої Одеси, який відкрили в 1927 році у залах сучасного Музею західного і східного мистецтва². У відділі рідкісних видань і рукописів залишилася невелика кількість одеських естампів XIX ст., що у наступні роки поповнювалася дарунками від приватних осіб. Саме ці гравюри й літографії нині експонуються на виставці.

Зібрання західноєвропейської графіки залишилося в бібліотеці. Тривалий час воно перебувало в загальному сховищі бібліотеки і лише в 1990-х роках було передане до відділу рідкісних видань і рукописів. Сьогодні колекція нараховує близько 700 одиниць зберігання. На нинішній ви-

ставці експонуються 49 гравюр як авторських, так і репродукційних.

Найраніші аркуші відносяться до кінця XVI ст. Це безсмертні шедеври нідерландського гравера Гендріка Гольціуса (1558–1617) із серії «Життя Діви Марії» (1593–1594). Граверна школа Фландрії, розквіт якої прийшовся на XVII ст., тісно пов’язана з іменем Пітера Пауля Рубенса і граверами його майстерні. Попри те, що сам Рубенс майже не гравірував (йому приписується лише один аркуш), його вважали засновником фламандської граверної школи. Майстри Лукас Ворстерман, Схелте Адамс Болсверт, Пітер Соутман, Пауль Понтіус працювали у техніці різцевої гравюри, в оволодінні якою вони досягли надзвичайної вправності. У чорно-білій гамі гравери здатні були передати всі відтінки рубенсівського колориту.

В Італії у XVII ст. небаченого розквіту досяг офорт. Роботи майстрів цього періоду вирізняються витонченою вишуканістю композицій, емоційною насиченістю сюжетів, ускладненим характером рисунка. Найперше це характерно для блискучих творів Джованні Бенедетто Кастільйоне (1609–1665). Його офорти виконані невеличкими штрихами у сполученні з довгими гнучкими лініями, якими він розробляв увесь аркуш: то згущуючи, то розріджуючи їх, майстер досягав неймовірної передачі світлотіні. На виставці представлено три його офорти із десяти, що є в бібліотеці.

Іншим видатним італійським офортисом був венеціанський художник Антоніо Каналь (Каналетто) (1697–1768), який працював у першій половині XVIII ст. Відомі на сьогодні тридцять три офорти Каналетто є яскравою, неповторною сторінкою всієї його творчості. Індивідуальний графічний стиль майстра базується на системі чітких горизонтально спрямованих паралельних штрихів, що дає йому змогу досягти гармонійності композиції та наповнити її м’якою мерехтливою атмосферою і потаємним саявом. У нашій колекції є чотири офорти Каналетто, два з них — «Тераса» і «Базар в Моло» — представлені на виставці.

XVII століття у Франції — це золота доба портрета. Саме в XVII ст. портрет досягає мистецьких висот і технічної досконалості, стає улюбленою темою у французькій гравюрі. Можна навіть стверджувати, що славу французькій гравюрі створили портретисти. Основною метою більшості французьких граверів було репродукування живописних творів сучасних художників, і тут якнайкраще підходила техніка різцевої гравюри для виявлення витонченості та шляхетності

художніх форм класичного стилю епохи. Ця трудомістка техніка, яка не допускає жодних поправок, розрахована на неймовірну майстерність її виконавця з твердою рукою і метким оком. До найбільших майстрів цього періоду варто віднести Жана Морена (1605/1609–1650), який поєднував різцеву техніку з офортом, Ніколя Піто (1632–1671), Жерара Еделінка (1640–1707), П’єра-Ембера Древе (1697–1739). Останньому блискуче вдавалося передавати фактуру різноманітних матеріалів: атласу, мережива, хутра, металу, дерева. Ці майстри розробляли нові технічні прийоми, формували художні смаки, а також впливали на ціле покоління граверів, які працювали у цій царині.

Німецьку школу граверів представляє Йоганн-Еліас Рідінгер (1695–1767) — один з найвідоміших художників-аніمالістів XVIII ст., власник приватного видавництва й директор Аугсбурзької академії мистецтв. Він створив понад 1600 гравюр, на яких зобразив диких тварин і сцени полювання. Особливе почуття задушевності й ліризму викликають офорти німецького гравера Йоганна-Генріха Роде (1727–1759). Обличчя його персонажів сповнені задумливістю й тихої зажури, що пізніше стане особливістю стилю німецького романтизму. Його офорти рідко зустрічаються у музейних зібраннях.

Видатний офортис австрійської школи Франц Едмунд Вайроттер (1733–1771) представлений на виставці пейзажами, виконаними ним з натури, у яких «гарні мотиви ретельно, вміло і зі смаком зображені і перероблені у витончені картинки».

Через те, що у більшості гравюр не збереглися поля, було неможливо визначити стан відбитків. Треба сказати, що не всі аркуші дійшли до нас у гарному стані, чимало з них потребують реставрації. Для каталогу проведено художньо-технічне редагування гравюр. Усі гравюри з колекції бібліотеки публікуються вперше.

Сподіваємося, що невелика, але цікава колекція ОННБ познайомить спеціалістів і любителів графіки з таким багатогранним, піднесеним і витонченим мистецтвом, як старовинна гравюра.

¹ Нині тут відділ рідкісних видань і рукописів бібліотеки.

² Ці гравюри і літографії нині перебувають в Одеському історико-краєзнавчому музеї. У 1995 році силами відділу рідкісних видань ОННБ та Одеського історико-краєзнавчого музею було складено каталог «Стара Одеса у творах графіки», до якого увійшли гравюри і літографії з видами Одеси, що спочатку належали Одеській міській публічній бібліотеці.

In the department of rarities and manuscripts of Odesa National Scientific Library, there is a small collection of West-European engravings of the XVI-XIX centuries. Its origin is still unknown. In 1883, an unknown person donated a collection of engravings to the library (177 sheets, year of the edition — from the XVII century). In view of the fact that "many of them were rare and they represented considerable interest both in the name of the artist and in the plot", it was supposed to make a detailed catalog of the engravings. This figure was constantly mentioned in the library's reports until 1898. After that, the information about the presence of the engravings in the library was not printed, and the catalog has not been compiled yet. Nevertheless, engravings and even prints continued to come to the library. Initially, it was the Odesa engravings and lithographs.

In 1907, in the new building of the library, the Hall of the Count M. M. Tolstoy¹ was opened, named after the philanthropist and the long-time trustee of the library count Mikhail Tolstoy. Among his gifts was a collection of "illustrated editions, engravings, portraits and other", which was located in a special hall and was a real decoration of the library. One of the functions of the hall was "keeping of various kinds of paintings, views, portraits, which mainly relate to the history of the Novorossiia region in general, and in particular — to the history of Odesa" (Odesa City Public Library Report, 1907).

Thus, until 1917 in the Hall of Count M. M. Tolstoy, a large collection of Odesa engravings and lithographs both views and portraits was accumulated. A handwritten description was made. In 1922, based on the Hall of Count M. M. Tolstoy, a department of rare editions and manuscripts was created. In June 1923, "non-core exhibits" (engravings, lithographs with the views of the olden Odesa, historical objects) were removed from it; they were intended for the museum of the olden Odesa, which was opened in 1927 in modern halls of Museum of Western and Eastern Art². In the department of rarities and manuscripts there was a small number of Odesa prints of the XIX century, which in the following years were replenished with gifts from private individuals. These engravings and lithographs are now displayed at the exhibit.

The collection of Western European graphic art remains in the library. For a long time it was in the general library storage, and only in the 1990s it was transferred to the department of rarities and manuscripts. Today the collection has

about 700 storage units. The exhibit presents 49 engravings; both original and printed.

The earliest copies belong to the end of the XVI century — these are the immortal masterpieces of the Dutch engraver Hendrick Goltzius (1558–1617) — sheets from the series "The Life of the Virgin" (1593–1594). From the Dutch school it is difficult to separate the engraving school of Flanders, which flourished in the XVII century. Moreover, it was associated with the name of Peter Paul Rubens and the engravers of his workshop. Despite the fact that he almost never engraved himself (he attributed only one sheet), he is considered the founder of the Flemish engraving school. The engravers of his workshop, Lucas Vorsterman, Schelte Adamsz. à Bolswert, Pieter Soutman, Paul Pontius, worked in the technique of chisel engraving, in mastering of which they achieved extraordinary skill: in a black and white range, they were able to show all the shades of Rubens' coloring.

In Italy, in the 17th century, etching reached the unprecedented heyday. The graceful elegance of compositions, the emotional saturation of the plot, and the complicated character of the drawing distinguish the works of the masters of this period.

Primarily, this relates to the brilliant talent of Giovanni Benedetto Castiglione (1609–1665). His etchings are made of small strokes in combination with long flexible lines, which filled the entire sheet: then thickening, then thinning them, he achieved an incredible transmission of light lines. The exhibit presents three works out of ten kept in library collection.

Another prominent Italian etcher was the Venetian artist Antonio Canal (Canaletto) (1697–1768), who worked in the first half of the XVII century. Thirty-three etchings left by him are a bright, unique page of all his work, which put the master in a row of the most prominent engravers of all time. Its individual graphic style — a system of distinct horizontal parallel strokes — helped him to achieve the harmony of the composition and fill it with a soft, shimmering atmosphere and shadowy glow. We have four works of Canaletto, two of them — "The Terrace" and "The Market on the Molo" are included into the exhibit.

XVII century in France is a golden age of a portrait. It was in the XVII century when the portrait reaches artistic heights and technical perfection, becoming a favorite theme in the French engraving. One can even say that portrait artists created

the fame of the French engraving. The main purpose of most French engravers was the reproduction of the paintings of contemporary artists, and the technique of the chisel engraving best suited for expressing the classical style of the era in showing the elegance and nobility of the forms. This hard, which does not allow any corrections, technique was designed for the incredible skill of its performer, who should have a solid hand and accurate eye. Among the greatest masters of this period are Jean Morin (1605 / 1609–1650), who combines chisel technique with etching, Nicolas Pitau (1632–1671), Gérard Edelinck (1640–1707), Pierre-Imbert Drevet (1697–1739). The latter was brilliantly able to show the texture of various materials: satin, lace, fur, metal, wood. These masters developed new techniques, formed artistic tastes, and influenced a generation of engravers who worked in this field.

The German school is represented by J. E. Ridinger (1695–1767) — one of the most famous animal painters of the XVIII century, owner of a private publishing house and director of the Augsburg Academy of Arts. He has created over 1600 engravings depicting wildlife and hunting scenes. A special feeling of sincerity and lyricism caused by the etching of the German engraver Johann Heinrich Rode (1727–1759). The face of his characters is full of thoughtfulness and quiet silence, which will later become a feature of the style of German romanticism. His etchings are rarely found in museum collections.

The prominent etcher of the Austrian school Franz Edmund Weirötter (1733–1771) presented at the exhibition with landscapes that he made from nature, in which "good motives carefully, skillfully and tastefully depicted and transformed into sophisticated images."

Finally, it must be said that not all sheets, unfortunately, have come to us in good condition, the time put its mark on them, and many of them will need restoration in the future. Artistic and technical correction was made for this catalog. All engravings from library collection are presented for the first time.

I hope that the small but interesting ONSL collection will introduce specialists and admirers of graphic art to such a multifaceted and flexible, eminent and sophisticated art as old engraving.

¹ Today there is a department of rarities and manuscripts of the library..

² These engravings and lithographs are now in Odesa Museum of Local Lore. In 1995, the Department of Rarities of ONSL and the Odesa Museum of Local Lore compiled the catalog "Old Odesa in Graphic Works", which included engravings and lithographs with views of Odesa, originally belonging to Odesa City Public Library.

Гольціус, Гендрік

1558, Мюльбрахт — 1617, Гарлем

Живописець, гравер, рисувальник. Навчався у Дірка Волькертсена Корнхерта, який жив тоді у місті Клеве. У 1577 переїхав до Гарлема. У 1580-х організував власну майстерню з видання гравюр, де під його керівництвом працювали учні: Якоб Матам, Якоб де Гейн-молодший, Ян Мюллер, Ян Санредам. У 1590–1591 подорожував Німеччиною та Італією. Після повернення до Гарлема в середині 1590-х виконав кілька гравюрних серій: «Античні божества», «Дев'ять муз», «Життя Діви Марії», які ще за життя автора заслужили у сучасників назву «Шедеври» (Masterpieces). Після 1600 займався переважно живописом. Виконав понад 400 гравюр.

1. Відвідання. 1593.

Другий аркуш із серії «Життя Діви Марії».

У живописному стилі Парміджаніно.

Гравюра різцем. 455 × 347.

Підпис монограмою з датою в нижній частині зображення: 1593 | HG. У лівому нижньому куті: 2. По нижньому краю у два стовпці вірші латинською мовою Франко Естіуса: *Plena Deo virgo... ventre Prophetes.* | F. Estius.

Інв. Г 560.

Серію «Життя Діви Марії», що складається з шести аркушів (Благовіщення, Відвідання, Поклоніння пастухів, Обрізання, Поклоніння волхвів, Святе сімейство з немовлям Іоанном Христом), було створено в 1593–1594 роках. Кожен аркуш цієї серії майстер задумав як імітацію індивідуального авторського стилю різних художників.

Goltzius, Hendrick

1558, Mullebracht — 1617, Haarlem

Painter, engraver, draftsman. He studied at Dirck Volckertszoon Coornhert, who lived then in the town of Cleves. In 1577, he moved to Haarlem. In the 1580, he organized his own workshop on publishing of engravings, where his students were working under his leadership: Jacob Matham, Jacob de Gheyn Jr., Jan Muller, Jan Saenredam. In 1590–1591, he traveled to Germany and Italy. After returning to Haarlem in the middle of the 1590's, he made several engraving series: "Antique Deities", "Nine Muses", "Life of the Virgin", which, during the lifetime of the author, were named by contemporaries as "Masterpieces". After 1600, he was mainly engaged in painting. He created over 400 engravings.

1. The Visitation. 1593.

The second sheet of the series "Life of the Virgin".

In the picturesque style of Parmigianino.

Engraving. 455 × 347.

The signature monogram with the date at the bottom of the image: 1593 | HG. In the lower left corner: 2. On the lower edge there are two columns of poems in Latin by Franco Estius: *Plena Deo virgo ... ventre Prophetes.* | F. Estius.

Inv. G 560.

The series "Life of the Virgin", consisting of six prints (The Anunciation, The Visitation, The Adoration of the Shepherds, The Circumcision, The Adoration of the Magi, The Holy Family with John the Baptist as a Child), was created in 1593–1594. Each sheet in this series was designed by the master as an imitation of the individual author's style of various artists.

Кустос, Домінік
1560, Антверпен — 1612, Аугсбург
Художник і гравер. Засновник династії граверів в Аугсбурзі. Син художника і гравера Пігера Балтена (Pieter Balten, також Pieter Custodis). Бл. 1579 переїхав до Аугсбурга (Німеччина). Був на службі в імператора Рудольфа II у Празі. Випустив кілька альбомів гравірованих портретів правителів, державних діячів, вельмож, знаменитостей: «Fuggerorum et Fuggerarum Imagine» (1593), «Tirolensium principum comitum» (1599), «Atrium heroicum» (1602–1604) та ін. В Аугсбурзі одружився із вдовою ювеліра Бартоломея Кіліана, батька майбутніх граверів Вольфганга і Лукаса Кіліанів, яких Домінік навчив мистецтву гравірування. Заснував гравірувальну майстерню, в якій працювали брати Кіліани, а пізніше й сини гравера — Рафаель, Давид і Яків.

2. Портрет Вольфганга Дітріха фон Райтенау. 1597.
Гравюра різцем. 172 × 122.
Під зобр. ліворуч: *Dominic.º Custodis scalptor. Ill.mæ eius Celstidini humillime DD:a 1597; у центрі: Reverediss. et Illustriss. Princeps D. D. Wolfgangus Theodericus Archiepiscopus Salisburgensis. SS. Sedis Apostolice Legatus Natus.*
Інв. Г 363
Райтенау, Вольф Дітріх фон (1559–1617) — архієпископ Зальцбурзький (1587–1612).

Custos, Dominicus
1560, Antwerp — 1612, Augsburg
Artist and engraver. Founder of the Engraver Dynasty in Augsburg. Son of the artist and engraver Pieter Balten (aka Pieter Custodis). Around 1579, he moved to Augsburg (Germany). He was in the service of Emperor Rudolf II in Prague. He released several albums of engraved portraits of rulers, statesmen, nobles, celebrities: «Fuggerorum et Fuggerarum Imagine» (1593), «Tirolensium principum comitum» (1599), «Atrium heroicum» (1602–1604) and others. In Augsburg, he married a widow of jeweler Bartholomew Kilian, the father of future engravers Wolfgang and Lucas Kilian, whom Dominique taught the art of engraving. He founded the engraving workshop, where Kilian brothers worked, and later the sons of the engraver — Raphael, David and Jacob — worked.

2. Portrait of Wolfgang Dietrich von Raitenau. 1597.
Engraving. 172 × 122.
Under image on the left *Dominic.º Custodis scalptor. Ill.mæ eius Celstidini humillime DD:a 1597; in the center: Reverediss. et Illustriss. Princeps D. D. Wolfgangus Theodericus Archiepiscopus Salisburgensis. SS. Sedis Apostolice Legatus Natus.*
Inv. G 363
Raitenau, Wolf Dietrich von (1559–1617) — Archbishop of Salzburg (1587–1612).

Болсверт, Схелте Адамс
1586, Болсвард — 1659, Антверпен
Один із найвідоміших граверів фламандської школи з майстерні Рубенса, молодший брат гравера Боеціуса а Болсверта. Народився у містечку Болсвард у Фрисландії (провінція на півночі Нідерландів). У 1611 жив у Амстердамі, приблизно у 1617 переїхав до Південних Нідерландів. Створював гравюри, що репродукували твори фламандських живописців XVII ст.: Рубенса, Йордана, Блумарта, Ван Дейка та ін. Працював у техніці різцевої гравюри. Особливої слави набув, гравіруючи біблійські композиції та пейзажі Рубенса. Його гравюри вважалися зразками технічної досконалості й дуже високо цінювалися колекціонерами XVII–XVIII ст.

3. Поклоніння волхвів. 1630–1645.
З оригіналу П. П. Рубенса. 1627–1629.
Гравюра різцем. 417 × 313.
Під зобр. ліворуч: *P. Paulus Rubbens pinxit. | S. the Bolswert fecit; праворуч — підпис видавця: Martinus van den Enden excudit Antverpiae Cum Privilegis Regis; у центрі: ET PROCIDENTES ADORAVERVNT EVM. Math 2.* В іншому варіанті видання підписи під зображенням ті самі, але видавець інший: *Gillis Hendricx excud. Antverpiae Cum Privilegio.*
Живописний оригінал Рубенса, з якого виконано гравюру, зберігається у Луврі (Париж).
Інв. Г 503.

Bolswert, Schelte Adamsz à
1586, Bolswert — 1659, Antwerp
One of the most famous engravers of the Flemish school from the studio of Rubens, the younger brother of the engraver Boetius à Bolswert. He was born in the town of Bolswert in Friesland (a province in the north of the Netherlands). In 1611, he lived in Amsterdam, and in 1617, he moved to Southern Netherlands. He created engravings reproducing the works of Flemish painters of the XVII century such as Rubens, Jordaens, Bloemaert, Van Dyke, and others. He worked in the technique of chisel engraving on copper. Significant fame came to him for engraving biblical compositions and landscape paintings by Rubens. His engravings were considered a model of technical excellence and were highly appreciated by collectors of the seventeenth and eighteenth centuries.

3. Adoration of the Magi. 1630–1645.
From the original of P. P. Rubens. 1627–1629.
Engraving. 417 × 313.
Under the image on the left: *P. Paulus Rubbens pinxit. | S. the Bolswert fecit; on the right there is publisher's signature: Martinus van den Enden excudit Antverpiae Cum Privilegis Regis.* In the center: *ET PROCIDENTES ADORAVERVNT EVM. Math 2.* In another version, the signatures under the image are the same, but the publisher is different: *Gillis Hendricx excud. Antverpiae Cum Privilegio.*
The pictorial original of Rubens, after which the engraving was made, is stored in the Louvre (Paris).
Inv. G 503.

Ворстерман, Лукас

1595, Зальтбоммель — 1675, Антверпен

Найвидатніший гравер XVII ст. Один із найвідоміших граверів майстерні Рубенса. Приблизно 1619 або 1620 Ворстерман приїхав до Антверпена, вступив до майстерні Рубенса і почав займатися гравіруванням. Протягом кількох років був основним гравером учителя. У 1624 переїхав до Англії, де працював для короля Карла I. В Англії чимало гравірував за портретами Ван Дейка і Гольбейна. У 1630 повернувся до Антверпена і того ж року став одним із граверів Ван Дейка, у співпраці з яким виконав 28 аркушів для його «Іконографії». Вигравірував значну кількість портретів, історичних картин, пейзажів. Член Антверпенської гільдії Святого Луки. Учитель видатного гравера Пауля Понтіуса.

4. Портрет графа Христофора Опалінського. 1645.

Гравюра різцем. 310 × 210.

Внизу праворуч: *L. Vorsterman*, у центрі: *Christophorus Comes de Bnin Opalenski Palatinus posnaniensis... Legatus*.

Інв. Г 192.

Опалінський, Христофор (Кшиштоф) (1609–1655) — польський поет, із 1637 — познанський воєвода.

Vorsterman, Lucas

1595, Zaltbommel — 1675, Antwerp

The most outstanding engraver of the XVII century. Best engraver of Rubens' studio. Approximately, from 1619 to 1620 Vorsterman came to Antwerp, entered the studio of Rubens and began engraving, for several years he was the main engraver of the teacher. In 1624, he moved to England, where he worked for King Charles I. In England, he engraved a lot after portraits of Van Dyck and Holbein. In 1630, he returned to Antwerp and in the same year became one of the engravers of Van Dyck, in collaboration with whom he completed 28 sheets for his "Iconography". He engraved a significant number of portraits, historical paintings, and landscapes. Member of Antwerp Guild of St. Luke. Teacher of the outstanding engraver Paulus Pontius.

4. Portrait of the Count of Krzysztof Opaliński. 1645

Engraving. 310 × 210.

At the bottom on the right: *L. Vorsterman*, in the center: *Christophorus Comes de Bnin Opalenski Palatinus posnaniensis... Legatus*.

Inv. G 192.

Krzysztof Opaliński (1609–1655) is a Polish poet, from 1637 — Governor of Poznań.

Сомпель, Пітер ван

Бл. 1600, Амстердам — після 1644, Гарлем

Гравер. Учень Пітера Соутмана. Пізніше працював майже виключно для цього майстра, виконав чимало портретних гравюр для видань: «Effigies imperatorum domus Austriacae» (1644), «Ferdinandus II et III imperatorum domus Austriacae», «Comites Nassoviae» (1643). Гравірував також портрети, міфологічні релігійні сцени з оригіналів Рубенса і Ван Дейка.

5. Портрет Адольфа Нассауського. Бл. 1644.

За рисунком П. Соутмана.

Із серії «Comites Nassoviae».

Гравюра різцем. 440 × 360.

Під зобр. у центрі: ADOLPHUS NASSAVIUS, ROM | IMPERATOR etc; біля нижнього краю: *P. Soutman inven: Effigiavit et excud. cum privil P. v. Somp. Sculpt.*

Інв. Г 333.

Соутман, Пітер (1580, Гарлем — 1657, Гарлем) — художник, гравер і видавець. Учень Рубенса. Заснував у Гарлемі студію, де навчав граверного мистецтва в дусі Рубенса. Серед його учнів були Йонас Суйдерхоф, Пітер ван Сомпель, Корнеліус Вісшер і Ян Тіманс.

Адольф Нассауський (до 1250 –1298), граф Нассау з 1276, німецький король — із 1292-го.

Sompel, Pieter van

Ca. 1600, Amsterdam — after 1644, Haarlem

Engraver. Pieter Soutman's student. Later he worked almost exclusively for this master and performed many portrait engravings for publications "Effigies imperatorum domus Austriacae" (1644), "Ferdinandus II et III imperatorum domus Austriacae", "Comites Nassoviae" (1643). Engraved also portraits, mythological religious scenes after the originals of Rubens and Van Dyck.

5. Portrait of Adolf of Nassau. Ca. 1644

Pictured by P. Soutman.

From the series "Comites Nassoviae" (Princes of Nassau).

Engraving. 440 × 360.

Under the image in the center: ADOLPHUS NASSAVIUS, ROM | IMPERATOR etc. Near the bottom: *P. Soutman inven: Effigiavit et excud. cum privil P. v. Somp. Sculpt.*

Inv. G 333.

Soutman, Pieter Claesz (1580, Haarlem – 1657, Haarlem) — painter, en-graver and publisher. Rubens' student. He founded the studio in Haarlem, where he taught engraving art in the style of Rubens. Among his students were Jonas Suyderhoef, Pieter van Sompe, Cornelis Visscher and Jan Timans.

Adolf of Nassau (1250–1298), Count of Nassau from 1276, German king — since 1292.

Вішер, Ян (Йоханнес)
Бл. 1636, Гарлем — 1692–1712, Амстердам
Офортист, гравер і живописець. Навчався у брата, широко зна-
ного нідерландського гравера Корнеліуса Вішера. У 1658 пере-
їхав до Амстердама. У зрілому віці став пейзажистом. Виконав
гравюри з оригіналів Ф. Боувермана, А. ван Остаде,
Я. ван Гойєна та ін.

6. Табір. Бл. 1670.
З оригіналу Ф. Боувермана.
Гравюра різцем, офорт. 340 × 385.
Під зобр.: *Philips Wouwerman pinxit.*
J. de Visscher fecit. Dancker Danckerts excudit.
Інв. Г 458.

Visscher, Jan (Johannes)
Ca. 1636, Haarlem — 1692–1712, Amsterdam
Etcher, engraver and painter. He studied with his brother, a well-
known Dutch engraver, Cornelis Visscher. In 1658, he moved to Ams-
terdam. At the mature age, he became a landscape painter. He made
engravings after the originals of P. Wouwerman, A. van Ostade,
J. van Goyen and other.

6. Encampments. Ca. 1670
After the original of P. Wouwerman.
Engraving and etching. 340 × 385.
Under the image: *Philips Wouwerman pinxit.*
J. de Visscher fecit. Dancker Danckerts excudit.
Inv. G 458.

Пальма, Джакомо, молодший
(справж. ім'я Якопо Негретті)
1548/1550, Венеція — 1628, Венеція
Венеціанський художник і гравер епохи пізнього Відродження
і маньєризму. Походив з родини венеціанських художників. Його
батько Антоніо Негретті мав успішну майстерню, брат його
матері — художник Боніфаццо де Пітаті, а дядько батька — відо-
мий художник Пальма Веккьо. Попри це, Пальма практично був
самоуком. У 1567 його покровителем став Гвідобальдо II делла
Ровере, герцог Урбіно, чиє покровительство дало йому змогу
навчатися в Римі. У його роботах відчутний вплив Тінторетто
і Веронезе. Окрім портретів і сюжетних полотен, його пензлю на-
лежать розписи у Палаці дожів, виконані після пожежі 1577.
Як графік Пальма зобов'язаний своїм успіхом видавцеві Джакомо
Франко, сину Баттіста Франко, який випустив у світ в 1611 книгу
«De excellentia et nobilitate delineationis libri duo», куди увійшли
графічні роботи Пальми. Трактат видано у двох книгах: у пер-
шій — сюжетні й деякі (окремі) анатомічні студії, виконані в тех-
ніці офорта й гравірування Джакомо Пальмою; а в другій книзі —
замальовки камей, рельєфи, старовинні декорації, вигравірувані
Баттіста Франко та, ймовірно, переглянуті його сином.
Гравюра «Христос і жінка, викрита у перелюбі» входила
до першого тому видання.

7. Христос і жінка, викрита у перелюбі. 1611.
Гравюра різцем і офорт. 109 × 162.
Вгорі у центрі підпис: *Palma fece.*
Інв. Г 517.

Palma the Younger (Palma il Giovane), Jacopo
(real name Iacopo Negretti)
1548/1550, Venice — 1628, Venice
Venetian painter and engraver of the late Renaissance and Mannerism.
He was born in a family of Venetian artists. His father, Antonio
Negritti, had a successful studio, his mother's brother was artist
Bonifazzo de Piatati, and his father's uncle — the famous painter
Palma Vecchio. Despite this, Palma was almost self-taught. In 1567,
Guidobaldo II Della Rovere, the Duke of Urbino, became his patron
whose patronage allowed him to study in Rome. In his works,
there was tangible influence of Tintoretto and Veronese. In addition
to portraits and scene paintings, he painted the decorations
in the Doge's Palace after a fire in 1577.
As graphics painter Palma owes his success to publisher
Giacomo Franco, son of Battista Franco, who published the book
«De excellentia et nobilitate delineationis libri duo» in 1611, which
includes Palma's graphics works. The treatise, published in two books,
included the plot and some (separate) anatomical studios, made in the
technique of etching and engraving by Jacopo Palma, in the first book
and sketches of the stones, reliefs, vintage scenery, engraved by
Battista Franco and, probably, viewed by his son in the second one.
The engraving Christ and the Woman Taken in Adultery was part
of the first book of this publication.

7. Christ and the Woman Taken in Adultery. 1611
Engraving and etching. 109 × 162.
The signature at the top in the center: *Palma fece.*
Inv. G 517.

Белла, Стефано делла
1610, Флоренція — 1664, Флоренція
Флорентійський художник і гравер.
Спочатку навчався на ювеліра і медальєра. З 1623 — у гравера Ораціо Ванні; потім навчався живопису в Джованні Баттіста Ванні та Чезаре Дандіні. Перші самостійні спроби делла Белла відносяться до 1626–1627, коли він працював у Флоренції. У 1633–1639 навчався у Римі на кошти знаменитого мецената Великого герцогства Тосканського Лоренцо Медічі. Іноді приїздив до Флоренції, де на замовлення виконував декорації для урочистостей. Навчався мистецтву графіки в майстерні Реміджо Кантагалліні, який був учителем Жака Калло. Стефано делла Белла копіював графічні твори Жака Калло, художня манера якого помітно вплинула на його власні твори. Приблизно 1640 переїхав до Парижа, де виконав гравюри для французького видавця і гравера Ізраеля Анріє (бл. 1590, Нансі — 1661, Париж). У 1650 художник повернувся до Італії. Останні роки життя провів у Флоренції. Він був одним з найбільших італійських майстрів, чії гравюри із зображеннями битв та облог, гаваней, пейзажів, свят, наповнені крихітними фігурами, яскраво свідчать про особливості міського й сільського життя XVII ст.

8. Морський бій. Бл. 1641.
Аркуш із серії «Різні рисунки як про мир, так і про війну», виконаної для видавця І. Анріє. Офорт. 80 × 191.
Біля нижнього краю зобр. праворуч: *Israel ex.*
Інв. Г 531.

Bella, Stefano della
1610, Florence — 1664, Florence
Florentine artist and engraver.
At first he studied jewelry and medal design. From 1623 – under engraver Orazio Vanni; then studied painting under Giovanni Battista Vanni and Cesare Dandini.
The first independent attempts della Bella relating to the years 1626–1627, when he worked in Florence. In 1633–1639, he studied in Rome at the expense of the famous patron of the Grand Duchy of Tuscany, Lorenzo de Medici. Sometimes he came to Florence, where he made decorations for celebrations on request. He studied graphic art at the Remigio Kantagalin’s workshop, who was a teacher of Jacques Callo. Stefano della Bella copied the graphic works of Jacques Callo and Callo’s artistic manner significantly influenced his own works. Around 1640 he moved to Paris, where he performed engraving for the French publisher and engraver Israël Henriet (ca. 1590, Nancy – 1661, Paris). In 1650, the artist returned to Italy. Last years of his life, he spent in Florence. He was one of the greatest Italian masters whose engravings depicting battles and sieges, harbors, landscapes, holidays, performed by tiny figures, clearly show the peculiarities of urban and rural life of the XVII century.

8. A Naval Battle. Ca. 1641.
Series: "Divers desseins tant pour la paix que pour la gnerre", made for editor I. Anrie. Etching. 80 × 191.
At the bottom of the image on the right: *Israel ex.*
Inv. G 531.

Кастільйоне, Джованні Бенедетто (Іль Грекетто)
1609, Генуя — 1665, Мантуя
Італійський живописець, рисувальник і офортист. Майстер генуезької школи. Його мистецтво сформувалося під впливом цілого ряду майстрів: Я. Бассано, П. П. Рубенса, Ф. Снейдерса, Б. Строцці, А. Ван Дейка та менш знаних художників. Навчався у Генуї у Дж. Б. Паджі й Дж. А. де Феррарі. Зазнав впливу майстрів фламандської школи. У 1632–1640 перебував у Римі, де познайомився з Н. Пуссеном і П. Тестою. Працював у Генуї, Венеції, Римі. З 1651 займав пост живописця при дворі герцога Карла II Гонзага у Мантуї. Йому приписують винайдення техніки монотипії. Особливу славу Кастільйоне принесли його офорти. Завдяки віртуозності та виразності штриха вони принесли йому славу «другого Рембрандта».

9. Голова бородатого старого у тюрбані. 1645–1650.
Із серії «Малі східні голови». Офорт. 112 × 82.
Згори ліворуч: *G Bened Castilioneus Genovese.*
Інв. Г 482

Castiglione, Giovanni Benedetto (ІІ Gercetto)
1609, Genoa — 1665, Mantua
Italian painter, draftsman and etcher. Master of the Genoese School. His art developed under the influence of a number of masters: J. Bassano, P. P. Rubens, F. Snyder, B. Strozzi, A. van Dyck and lesser-known artists. He studied at Genoa in G. B. Paggi and J. A. de Ferrari. He was influenced by Flemish masters school. In 1632–1640, he was in Rome, where he met with N. Poussin and P. Testa. He worked in Genoa, Venice, and Rome. From 1651, he was a painter at the court of Duke Charles II of Gonzaga in Mantua. He is credited with inventing the technique of monotypes. The etchings have brought special fame to Castiglione. Thanks to the virtuosity and expressiveness of his stroke, they brought him the fame of the "Second Rembrandt".

9. Head of an Old Bearded Man with a Turban. 1645–1650.
From the series "Small Oriental Heads". Etching. 112 × 82
On the top left: *G Bened Castilioneus Genovese.*
Inv. G 482

Кастільйоне, Джованні Бенедетто (Іль Грекетто)
10. Знаходження тіл святих апостолів Петра і Павла.
1645–1650.
Офорт. 288 × 202.
Внизу зобр.: *Castiglione Genovese Inve.*
Інв. Г 543.

Castiglione, Giovanni Benedetto (Il Gercetto)
10. The Finding of the Bodies of St. Peter and Paul.
1645–1650.
Etching. 288 × 202.
Img. at the bottom: *Castiglione Genovese Inve.*
Inv. G 543.

Кастільйоне, Джованні Бенедетто (Іль Грекетто)
11. П'яні фавни. Бл. 1645.
Офорт. 112 × 210.
Ліворуч угорі: *Castiglione.*
Інв. Г 518.

Castiglione, Giovanni Benedetto (Il Gercetto)
11. Drunken Fauns. Ca. 1645
Etching. 112 × 210.
On the top left: *Castiglione.*
Inv. G 518.

Теста, П'єтро, прозваний Луккезіно
1611, Лукка — 1650, Рим

Італійський художник, гравер і рисувальник високого бароко, переважно працював у Римі. Навчався спочатку в рідному місті Лукка у П. Паоліні. Близько 1629 Теста переїхав до Рима, де влаштувався помічником у мастерню художника Доменікіно (1581–1641), після від'їзду останнього до Неаполя у 1631 вимушений був перейти до художника і архітектора П'єтро да Кортона. Чимало копіював з класичних творів. Після того як пішов від да Кортона, працював самостійно. Був знайомий з Н. Пуссеном, творчість якого вплинула на майстра. Працював на замовлення церковних громад, створив кілька картин на біблійські сюжети для римських храмів. Він був висококваліфікованим рисувальником, але як художник мав невеликий успіх. Загинув (покінчив життя самогубством чи потонув) у річці Тібр.

12. Аллегорія на честь обрання Папи Іннокентія Х.
Бл. 1653–1655.
Офорт. 396 × 498.

Внизу зобр.: *Dno Stephano Garbesi Nobili Viro optime de se merito Petrus Testa beneficiorum non immemor DD*; ліворуч: *Si stampano alla Pace per Gio Jacomo de Rossi in Roma all'insegna di Parigi*.
Інв. Г 566.

Testa, Pietro, called il Lucchesino
1611, Lucca — 1650, Rome

An Italian painter, engraver and draftsman of the high baroque, who mainly worked in Rome. Studied first in the hometown Lucca under P. Paolini. Around 1629, Testa moved to Rome, where he got work of an assistant in the artist's workshop Domenichino (1581–1641), after his leaving to Naples in 1631, Testa was forced to move to the painter and architect Pietro da Cortona. He copied a lot from classical works. After he left da Cortona, he worked independently. He was acquainted with N. Poussin, who influenced on him. He worked on the orders of church communities and created several paintings on biblical plots for Roman temples. He was a highly skilled draftsman, but as an artist, he had little success. He died (he committed suicide or drowned) in the river Tiber.

12. Allegory in Honour of the Election of Pope Innocent X. Ca. 1653–1655.
Etching. 396 × 498.
At the bottom: *Dno Stephano Garbesi Nobili Viro optime de se merito Petrus Testa beneficiorum non immemor DD*. On the left: *Si stampano alla Pace per Gio Jacomo de Rossi in Roma all'insegna di Parigi*.
Inv. G 566.

Теста, Джованні Чезаре
Бл. 1630, Рим — 1655

Італійський гравер XVII ст. Племінник П'єтро Тести, у котрого, вірогідно, навчався й чий роботи пізніше гравірував.

13. Тіло Христа, оплакуване ангелами.
За рисунком П. Тести.
Офорт. 188 × 247.

Праворуч внизу монограма: PTL [Pietro Testa Lucchesino] і надписи: *Pietro Testa Inu*. и: *Jo: Ces: Testa Inc.*; у центрі: *Gio Jacomo de Rossi formis Romae alla Pace*.
Інв. Г 522.
У Британському музеї зберігається малюнок П'єтро Тести 1648–1649 для цієї гравюри.

Testa, Giovanni Cesare
Approx. 1630, Rome — 1655
Italian engraver XVII century. Pietro Testa's nephew, under whom he probably studied and whose works he later engraved.

13. Body of Christ Mourned by Angels.
Pietro Testa's picture
Etching. 188 × 247.
At the bottom on the right there is the monogram: PTL [Pietro Testa Lucchesino] and inscriptions: *Pietro Testa Inu*. and: *Jo: Ces: Testa Inc*. In the center: *Gio Jacomo de Rossi formis Romae alla Pace*.
Inv. G 522.
The British Museum holds a Pietro Testa's picture of 1648–1649 for this engraving.

Каналь, Джованні Антоніо (Каналетто)

1697, Венеція — 1768, Венеція

Італійський художник і гравер, майстер міського пейзажу (ведуті). Навчався живопису у свого батька Бернардо Каналья, театрального художника. У 1719 потрапив до Рима, де познайомився з творчістю знаменитого майстра ведуті Джованні Паоло Паніні. Після цього почав писати свої знамениті види Венеції, малював також уявні види, так звані каприччо (capriccio). Його роботи мали великий успіх в англійських аристократів, які приїздили до Венеції. Чимало з них були створені у 1729–1735 на замовлення англійського консула у Венеції, бізнесмена і колекціонера Джозефа Сміта, який пізніше став головним агентом і покровителем художника. Зрештою, Сміт придбав велику колекцію робіт Каналетто (близько п'ятдесяти картин, сто п'ятдесят малюнків і п'ятнадцять рідкісних гравюр), яку він продав у 1762 англійському королю Георгу III. У 1746–1755 художник працював в Англії, де малював пам'ятки Лондона. У 1755 повернувся до Венеції. У 1763 був обраний членом Венеціанської академії мистецтв. Був визнаним майстром офорта.

14. Тераса.

Офорт. 145 × 212.

Під зобр. у центрі: *A. Canal f.*

Інв. Г 535.

Canal, Giovanni Antonio (Canaletto)

1697, Venice — 1768, Venice

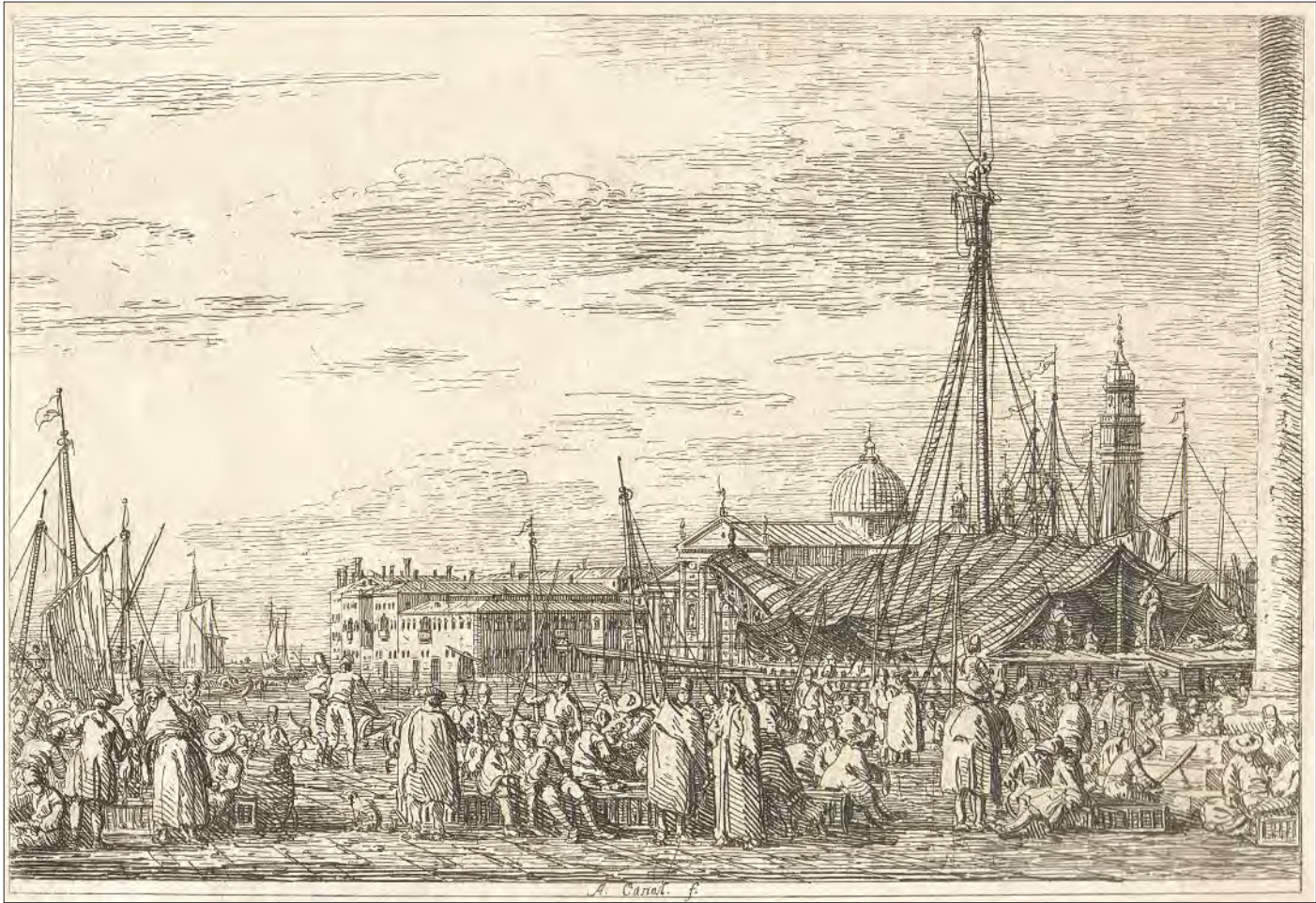
Italian artist and engraver, master of urban landscape (vedute). He studied painting under his father Bernardo Canal, a theatrical artist. In 1719, he went to Rome, where he met Giovanni Paolo Panini, the famous master. Then he started painting his famous views of Venice, also he painted imaginary species called capriccio. His works were very successful among the British aristocrats who came to Venice; many of them were created in 1729–1735 by the order of the Brit-ish Consul in Venice, a businessperson and collector Joseph Smith, who later became the main agent and patron of the artist. Eventually, Smith bought a large collection of works by Canaletto (about fifty paintings, one hundred and fifty drawings and fifteen rare engravings), which he sold to King George III of England in 1762. In 1746–1755, the artist worked in England, where he painted the sights of London. In 1755, he returned to Venice. In 1763, he was elected a member of the Venice Academy of Arts. He was a great master of etching.

14. The Terrace.

Etching. 145 × 212.

Under the image in the center: *A. Canal f.*

Inv. G 535.

Каналь, Джованні Антоніо (Каналетто)

15. Базар в Моло.

Офорт. 144 × 212.

Під зобр. у центрі: *A. Canal f.*

Інв. Г 538

Canal, Giovanni Antonio (Canaletto)

15. The Market on the Molo.

Etching. 144 × 212.

Under the image in the center: *A. Canal f.*

Inv. G 538.

Леонардис, Джакомо
1723, Пальманова, Венеціанська Республіка — бл. 1794
Італійський гравер і офортист. Навчався у Джованні Баттіста Тьєполо. Одержав перший приз у Венеціанській академії мистецтв. Він умів передавати особливості твору того художника, роботу якого вибирав для гравірування. Виконав кілька гравюр із творів італійських майстрів, зокрема Джуліо Карпіоні, Себастьяно Конка та Тінторетто.

16. Вакханалія. 1764.
З оригіналу Д. Карпіоні.
Офорт. 320 × 460.
Під зобр.: *Giulio Carpioni inv. e depin.; Giac. Leonardis delin. e scol. 1764. L'originale esiste dal conte Algarotti in Venezia; у центрі: Steso al suol, di Lio ricolmo il seno | Giace tra feste, e suoni il buon Sileno; нижче: Appresso Giac. Leonardis in Venezia.*
Інв. Г 513.
Карпіоні, Джуліо (1613–1678) — італійський художник і офортист епохи раннього бароко. Писав історичні сюжети на тему Священної історії, вакханалії.

Leonardis, Giacomo
1723, Palmanova, Venetian republic — ca. 1794
Italian engraver and etcher. He studied under Giovanni Battista Tiepolo. He got the first prize at the Accademia di Belle Arti of Venice. He was able to preserve the character of the artist whose work he represented. He engraved several engravings from works by Italian masters, including Giulio Carpioni, Sebastiano Conca and Tintoretto.

16. Bacchanalia. 1764.
From the original by G. Carpioni.
Etching. 320 × 460.
Under the image: *Giulio Carpioni inv. e depin.; Giac. Leonardis delin. e scol. 1764. L'originale esiste dal conte Algarotti in Venezia.* In the center: *Steso al suol, di Lio ricolmo il seno | Giace tra feste, e suoni il buon Sileno.* Below: *Appresso Giac. Leonardis in Venezia.*
Inv. G 513.
Carpioni, Giulio (1613–1678) is an Italian painter and etcher of the early Baroque era. He painted historical plots on the topic of sacred history, bacchanalia.

Морен, Жан
Бл. 1605–1609, Париж — 1650, Париж
Живописець і гравер, видавець власних гравюр. Учень художника Філіппа де Шампєня. Гравірував у техніці різцевої гравюри і офорта з оригіналів Ф. де Шампєня, А. Ван Дейка, Тіціана. Працював переважно у портретному жанрі. Характерна особливість його портретів — вони усі, за нечисленними винятками, розміщені у восьмикутній рамці, видовженій по вертикалі. Йому також належить ряд пейзажних офортів, гравірованих з оригіналів Корнеліса ван Пуленбурга, Жака Фук'єра та власних малюнків.

17. Портрет Жана-Грегуара Таррісса. Бл. 1648.
З оригіналу монаха-бенедиктинця Донстана.
Офорт і гравюра пунктиром. 307 × 210.
Під зобр.: *R. P. D. Gregorius Tarrisse Superior | General Cong. S. Mauri. | Obijt An 1648 Die 25 Sept, Aetatis Suae 74;* нижче, в кутах — ліворуч: *F. Donstan Pin.*, праворуч: *Morin Scul. Cum Pri Re.*
Інв. Г 376.
Таррісс, Грегуар (в миру — Жан Таррісс) (1575–1648) — французький монах-бенедиктинець, перший генеральний настоятель Конгрегації святого Мавра (*Congrégation de St. Maur*), 1630–1648.

Morin, Jean
Ca. 1605–1609, Paris — 1650, Paris
A painter and engraver, a publisher of his own engravings. Student of the artist Philippe de Champaigne. He engraved in the technique of chisel engraving and etching from the originals of P. de Champaigne, A. van Dyck, Titian. He worked mainly in the portrait genre. A characteristic feature of his portraits is that they are all, with few exceptions, placed in an octagonal frame, vertically extended. He also made a number of landscape etchings, engraved from the originals of Cornelis van Poelenburgh, Jacques Fouquières and his own drawings.

17. Portrait of Jean-Grégoire Tarrisse. Ca. 1648.
From the original of the monk Benedictine Donstan.
Etching and stipple engraving. 307 × 210.
Under the image: *R. P. D. Gregorius Tarrisse Superior | General Cong. S. Mauri. | Obijt An 1648 Die 25 Sept, Aetatis Suae 74;* below, in the corners — on the left *F. Donstan Pin.*; on the right: *Morin Scul. Cum Pri Re.*
Inv. G 376.
Tarrisse, Grégoire (secular name — Jean Tarrisse), (1575–1648) — french monk Benedictine, first general dean of the Congregation of St. Maur (*Congrégation de St. Maur*), 1630–1648.

Піто, Ніколя
1632, Антверпен — 1671, Париж
Гравер фламандського походження. Спершу навчався у батька, художника Йоганна (у французькому варіанті — Жака) Піто, а також у хрещеного батька — фламандського гравера Ніколаса Лауерса і його брата Конрада Лауерса. Близько 1660 переїхав до Парижа, де на нього справив великий вплив Ніколя Пуальї. Працював у майстерні Р. Нантейля з Ж. Еделінком, К. Вермейленом, П. ван Схюппеном. Гравірував переважно з оригіналів Філіппа де Шампєня, Клода Лефєвра та інших художників. Його син, Ніколя Піто-молодший, теж був гравером.

18. Портрет єпископа Дені Сангвена де Ліврі. 1663.
З оригіналу К. Лефєвра.
Гравюра різцем. 330 × 250.
По периметру овальної рами напис: *DYONISIUS SANGVIN SYLVANECTENSIVM EPISCOPVS*; внизу рами: *C. le Feure Pin. N. Pitau sculp. 1663.*
Інв. Г 356.
Лефєвр, Клод (1632–1675) — французький портретний живописець і гравер.
Сангвен де Ліврі, Дені (1622–1702), з 1651 — єпископ м. Санліса.

Pitau, Nicolas
1632, Antwerp — 1671, Paris
Engraver of Flemish origin. At first, he studied with his father, artist Johann (in the French version — Jacques) Pitau, as well as his god-father — Flemish engraver Nicolaes Lauwers and his brother Conrad Lauwers. Around 1660 he moved to Paris, where Nicolas Poilly made great influence on him. He worked in the studio of R. Nanteuil with G. Edelinck, K. Vermeulen, P. van Schuppen. He engraved mainly after the originals of Philippe de Champaigne, Claude Lefèvre and other artists. His son, Nicolas Pitau the Younger, was also an engraver.

18. Portrait of Bishop Denis Sanguin de Livry. 1663.
From the original C. Lefèvre.
Engraving. 330 × 250.
On the perimeter of the oval frame, there is the inscription: *DYONISIUS SANGVIN SYLVANECTENSIVM EPISCOPVS*; at the bottom of the frame: *C. le Feure Pin. N. Pitau sculp. 1663.*
Inv. G 356.
Lefèvre, Claude (1632–1675) is a French portrait painter and en-graver.
Sanguin de Livry, Denis (1622–1702), from 1651 — Bishop of Senlis.

Еделінк, Жерар
1640, Антверпен — 1707, Париж
Гравер фламандського походження. Один із видатних граверів різцем свого часу. Спочатку навчався у рідному місті під керівництвом граверів Гаспара Уйбрехтса і Корнеліуса Галле. З 1666 — у Парижі, де працював з Ніколя Піто. Навчався у Франсуа де Пуальї, Роберта Нантейля і Філіппа де Шампєня. Людовік XIV надав йому звання гравера короля, його також було призначено викладачем академії, створеної при мануфактурі гобелєнів. З 1677 академік Королівської академії живопису і скульптури, радник і перший рисувальник Кабінету короля.

19. Портрет Гедеона Барб'є дю Меца. 1700–1702.
З оригіналу Г. Ріго.
Гравюра різцем. 400 × 295.
Внизу ліворуч: *Hyachinte Rigault pinxit*, праворуч: *Edelinck Eques Romanus sculp C.P.R.*; у центрі: *Gedeon Berbier du Metz. | Con. du Roy en ses Con.ils President en sa Chambre des Comptes.*
Інв. Г 352.
Ріго, Гіацинт (1659–1743) — французький художник-портретист епохи Людовіка XIV.
Мец, Гедеон Барб'є дю (1626–1709) — перший генеральний інтендант-контролер Королівського сховища меблів, президент Рахункової палати.

Edelinck, Gérard
1640, Antwerp — 1707, Paris
Engraver of Flemish origin. One of the outstanding chisel engravers of his time. At first he studied in his hometown under the guidance of engravers Gaspar Huybrechts and Cornelius Galle. From 1666 — in Paris, where he worked with Nicolas Pitau. He studied under François de Poilly, Robert Nanteuil, and Philippe de Champaigne. Louis XIV gave him the title of royal engraver, he was also appointed a teacher of the academy established at the Gobelins manufactory. From 1677, he was an academician of the Royal Academy of Painting and Sculpture, an advisor and first draftsman of the King's Cabinet.

19. Portrait of Gédéon Berbier du Mets. 1700–1702.
After the original of H. Rigaud.
Engraving. 400 × 295.
Below on the left: *Hyachinte Rigault pinxit*, on the right: *Edelinck Eques Romanus sculp C.P.R.*, in the center: *Gedeon Berbier du Metz. | Con. du Roy en ses Con.ils President en sa Chambre des Comptes.*
Inv. G 352.
Rigaud, Hyacinthe (1659–1743) is a french portrait painter of the Louis XIV era.
Mets, Gédéon Berbier du (1626–1709) — first Chief Quartermaster-Controller of the Royal Furniture Store, President of the Accounting Chamber.

Древе, П'єр-Ембер, молодший
1697, Париж — 1739, Париж

Син і учень відомого гравера П'єра Древе-старшого (1663–1738). У ранньому віці опанував граверне мистецтво і незабаром майстерністю перевершив свого батька. Один з головних представників періоду розквіту гравюри у Франції в першій третині XVIII ст. Древе блискуче передавав фактуру різних матеріалів: атласу, мережива, хутра, виробів із металу. Гравіровані ним портрети — вершина досконалості щодо правильності рисунка, впевненості та елегантності різця. У 1724 (у віці 27 років) його прийняли до Королівської академії живопису і скульптури. Людовік XIV удостоїв його звання гравера короля, а також надав йому апартаменти у Луврі. В останні роки життя через прогресуюче захворювання мозку змушений був працювати разом з батьком. Він створив 35 гравюр, із них 21 портрет. Серед його учнів були Франсуа і Жак Шеро, Сімон Валле.

20. Портрет кардинала Гійома Дюбуа. 1724.
З оригіналу Г. Ріго. 1723.
Гравюра різцем. 480 × 350.

Внизу ліворуч: *Peint par Hyacinthe Rigaud 1723*, праворуч: *Gravé par P. Drevet 1724*; у центрі: *Guillaume Cardinal Dubois, Archevesque Duc de Cambray, Prince du S. Empire. Premier ministre. Ne le 6 Septembre 1656. mort le 10 Aoust 1723.* Оригінал олією Г. Ріго зберігається в Художньому музеї м. Клівленда (США).
Інв. Г 361.
Дюбуа, Гійом (1656–1723) — французький кардинал, архієпископ Камбре (1720), перший міністр Франції (1722).

Drevet, Pierre-Imbert
1697, Париж — 1739, Париж

Son and student of the famous engraver Pierre Drevet the Elder (1663–1738). At an early age, he mastered engraving art and soon surpassed his father's skill. One of the main representatives of hey-day of engraving in France in the first third of the XVIII century. Drevet managed to transmit the texture of various materials: satin, lace, fur, metal products. The portraits engraved by him are the top of perfection in terms of correctness of the picture, confidence and elegance of the cutter. In 1724 (at the age of 27), he was accepted to the Royal Academy of Painting and Sculpture. Louis XIV honored him with the title of royal engraver, and gave him an apartment in the Louvre. In his last years, due to the progressive disease of the brain, he had to work with his father. He created 35 engravings, 21 of them were portraits. Among his students were François, Jacques Chéreau and Simon Vallée.

20. Portrait of Cardinal Guillaume Dubois. 1724.
After the original of H. Rigaud. 1723.
Engraving. 480 × 350.
Below on the left: *Peint par Hyacinthe Rigaud 1723*, on the right: *Gravé par P. Drevet 1724*; in the center: *Guillaume Cardinal Dubois, Archevesque Duc de Cambray, Prince du S. Empire. Premier ministre. Ne le 6 Septembre 1656. mort le 10 Aoust 1723.* Original in oil by H. Rigaud is stored in the Cleveland Art Museum (USA).
Inv. G 361.
Dubois, Guillaume (1656–1723) is a French cardinal, archbishop of Cambrai (1720), the first minister of France (1722).

Древе, Клод
1697, Луар-сюр-Рон — 1781, Париж

Племінник та учень П'єра Древе-старшого. З юних літ працював у майстерні дядька. Його перші самостійні роботи виконані у 1718. За словами дослідника А. Фірмен-Дідо, Клод Древе прагнув поєднати міцність різця свого дядька з вишуканістю і блиском різця свого кузена. Залишив 14 гравюр, серед яких портрет графа Зінцендорфа вважається одним з найкращих.

21. Портрет графа Філіппа Людвіга Венцеля фон Зінцендорфа. 1730.
З оригіналу Г. Ріго. 1728.

Гравюра різцем, офорт. 500 × 378.
Під зобр.: PHILIPPUS LUDOVICUS COMES A SINZENDORF...; у нижніх кутах відбитка, ліворуч: *Hyacinthus Rigaud Eques ordinis Sⁱ Michaelis pinxit.*, праворуч: *Claudius Drevet sculpsit Parisiis.* Оригінал олією Г. Ріго зберігається у Художньо-історичному музеї м. Відня.
Інв. Г 342.
Зінцендорф, Філіпп Людвіг Венцель, граф (1671–1742) — австрійський дипломат і державний діяч.

Drevet, Claude
1697, Loire-sur-Rhône — 1781, Париж

The nephew and student of Pierre Drevet the Elder. From the young years, he worked in the uncle's studio. His first independent works were created in 1718. According to researcher A. Firmin Didot, Claude Drevet wanted to combine the strength of his uncle's cutter with the elegance and brilliance of his cousin. He made 14 prints, among which the portrait of the Count of Sinzendorf is considered one of the best.

21. Portrait of Count Philipp Ludwig Wenzel von Sinzendorf. 1730.
After the original of H. Rigaud. 1728
Engraving and etching. 500 × 378.
Under the image of: PHILIPPUS LUDOVICUS COMES A SINZENDORF.... In the lower corners of the print, on the left: *Hyacinthus Rigaud Eques ordinis Sⁱ Michaelis pinxit.*, on the right: *Claudius Drevet sculpsit Parisiis.* Original in oil by H. Rigaud is stored in Kunsthistorisches Museum of Vienna.
Inv. G 342.
Sinzendorf, Philipp Ludwig Wenzel von, Count (1671–1742) is an Austrian diplomat and statesman.

Лармессен, Ніколя ІV де
1684, Париж — 1755, Париж

Гравер, видавець і торговець естампами. Із сім'ї паризьких граверів і видавців. Син Ніколя ІІІ де Лармессена (бл. 1645–1725), племінник Ніколя ІІ де Лармессена (1632–1694). Гравірував портрети королівської родини, книжкові ілюстрації, а також колекцію живописних шедеврів із зібрання П'єра Кроза. З 1730 член Королівської академії живопису і скульптури. Гравер Кабінету короля (1754). Один з учителів німецького гравера Г. Ф. Шмідта.

22. Портрет абата П'єра Майора. 1745.

З оригіналу М. Луар.
Гравюра різцем, офорт. 513 × 372.
По периметру овальної рами напис: PETRUS MAYEUR ABBAS CLARAEVALLIS ALIX^{US}; внизу ліворуч: *M. Loir pinxit*, праворуч: *De Larmessin graveur du Roy*.
Інв. Г 346.

Луар, Маріанна (1715–1769) — французька художниця-портретистка, нащадок родини художників і граверів. Згідно з даними Національної бібліотеки Франції, «гравюра була виставлена у 1745 в Салоні під назвою: „Гравірований портрет абата із Клерво, з оригіналу, написаного мадемуазель Луар“». Майор, П'єр (?–1761) — доктор богослов'я, абат монастиря Клерво (1740–1761).

Larmessin, Nicolas IV de

1684, Paris — 1755, Paris
An engraver, a publisher and a trader of prints. From the family of Parisian engravers and publishers. Son of Nicolas III de Larmessin (ca. 1645–1725), nephew of Nicola II de Larmessin (1632–1694). He engraved portraits of the royal family, book illustrations, as well as a collection of picturesque masterpieces from the collection of Pierre Crozat. From 1730, he was the member of the Royal Academy of Painting and Sculpture. Engraver of the King's Cabinet (1754). One of the teachers of the German engraver G. F. Schmidt.

22. Portrait of the Abbot Pierre Mayeur. 1745.

After the original of M. Loire.
Engraving and etching. 513 × 372.
On the perimeter of the oval frame, there is the inscription: PETRUS MAYEUR ABBAS CLARAEVALLIS ALIXUS. Below on the left: *M. Loir pinxit*, on the right: *De Larmessin graveur du Roy*.
Inv. G 346
Loir, Marianne (1715–1769) is a French portrait artist, from a family of hereditary artists and engravers. According to the National Library of France, "The engraving was exhibited in the Salon in 1745, entitled "Engraved portrait of the Abbot from Clervaux, originally painted by Mademoiselle Loire." Mayeur, Pierre (?–1761) — Doctor of Theology, abbot of the Monastery of Clervaux (1740–1761).

Тардьє, Жак Ніколя
1716, Париж — 1791, Париж

Гравер різцем зі знаменитої династії граверів, син і учень Ніколя Анрі Тардьє. Як і батько, був членом Паризької академії (1749) і королівським гравером. Його син Жан-Шарль став відомим художником. Портрет Марії Лещинської — найвідоміша робота майстра.

23. Портрет Марії Лещинської, королеви Франції. 1755.

З оригіналу Ж.-М. Нат'є. 1748.
Гравюра різцем. 494 × 344.
Під зобр. ліворуч: *J. M. Nattier Pinxit*, праворуч: *J. Tardieu Sculpsit*, у центрі: *Marie Princesse de Pologne, Reine de France et de Navarre. Présenté à la Reine par son très humble et très obéissant Serviteur Nattier en 1755*, нижче: *A Paris ches Tardieu Graveur du Roy Rue des Noyers a côté du Commissaire; Et ches Joullain Quay de la Megisserie a la Ville de Rome*.
Оригінал олією Нат'є зберігається в Національному музеї Версальського палацу і Тріанонів (Версаль, Франція).
Інв. Г 334.

Нат'є, Жан-Марк (1685–1766) — французький живописець епохи Людовіка XV.
Лещинська, Марія (1703–1768) — королева Франції, дружина короля Людовіка XV.

Tardieu, Jacques-Nicolas

1716, Paris — 1791, Paris
The chisel engraver from the famous engraver dynasty, the son and student of Nicolas-Henri Tardieu. Like his father, he was a member of the Paris Academy (1749) and a royal engraver. His son Jean-Charles became a famous artist. The portrait of Maria Leszczyńska is the most famous work of the painter.

23. Portrait of Maria Leszczyńska, Queen of France. 1755.

After the original of J.-M. Nattier. 1748.
Engraving. 494 × 344.
Under the image on the left: *J. M. Nattier Pinxit*, on the right: *J. Tardieu Sculpsit*, in the center: *Marie Princesse de Pologne, Reine de France et de Navarre. Présenté à la Reine par son très humble et très obéissant Serviteur Nattier en 1755*, below *A Paris ches Tardieu Graveur du Roy Rue des Noyers a côté du Commissaire; Et ches Joullain Quay de la Megisserie a la Ville de Rome*.
The original in oil by Nattier is stored at the National Museum of the Versailles Palace and Trianons (Versailles, France).
Inv. G 334.
Nattier, Jean-Marc (1685–1766) is a French painter of the Louis XV era.
Maria Katarzyna Leszczyńska (1703–1768) — Queen of France, wife of King Louis XV.

Гайяр, Рене
Бл. 1719 — 1790, Париж
Французський гравер і видавець власних естампів. Гравірував переважно з оригіналів Ф. Буше, Ж.-Б. Греза, Ж.-Б. Лепренса.

24. Портрет Галілео Галілея. 1773.
З оригіналу Г. Доу.
Гравюра різцем, офорт. 345 × 250.
Під зобр.: *GALILEE. Tiré du Cabinet de Monsieur le Comte De Baudouin, Brigadier des Armées du Roi, Capitaine aux Gardes Françaises*; у нижніх кутах, ліворуч: *Gérard d'Ow pinx.*, праворуч: *R. Gaillard sculp.*
Про випуск цього естампа та парного йому «Архімеда» було оголошено у французьких періодичних виданнях у 1773.
Інв. Г 457.
Доу (Дай), Герард (1613–1675) — нідерландський художник золоті доби.

Gaillard, René
Ca. 1719 — 1790, Paris
French engraver and publisher of his own prints. He engraved mainly after the originals of F. Boucher, J-B. Greuze, J.-B. Le Prince.

24. Portrait of Galileo Galilei. 1773.
From the original of G. Dou.
Engraving and etching. 345 × 250.
Under the image: *GALILEE. Tiré du Cabinet de Monsieur le Comte De Baudouin, Brigadier des Armées du Roi, Capitaine aux Gardes Françaises*. In the lower corners, on the left: *Gérard d'Ow pinx.*, on the right: *R. Gaillard sculp.*
The release of this print and the dual "Archimedes" was announced in French periodicals in 1773.
Inv. G 457.
Dou, Gerard (1613–1675) — the Netherlands artist of "small Dutch».

Кіліан, Філіпп
1628, Аугсбург — 1693, Аугсбург
Представник величезної династії художників, граверів і видавців, які працювали в Аугсбурзі в XVI–XVIII ст. Син і учень гравера Вольфганга Кіліана (1581–1663). У 1648–1650 подорожував з братом Йоганном Італією (Венеція, Флоренція, Рим). Гравірував переважно портрети. Серед них найвідомішими вважаються портрети його братів Бартоломеуса та Йоганна, художника-аніمالіста Й. Г. Роса, Й. Спілленбергера та Іоакіма фон Зандрарта. Виконав близько 300 робіт.

25. Портрет Йоганна Георга Шальха. 1677.
З оригіналу Й. Я. Пейєра.
Гравюра різцем. 395 × 257.
Під зобр.: *Admodum Reverend[us] & Doctiss[imus] Vir D[omi]ni Joh[ann]s Georgius Scalichius | Eccl[esi]ae Scaffusianae Pastor et Antistes vigilantissimus. | aetat[is] 68. Ministerij 45. an[no]. 1677*; нижче — два стовпці віршованої присвяти; по нижньому краю: *J. J. Pejer pinx. Philipp Kilian sculp.*
Інв. Г 330.
Шальх, Йоганн Георг (1609–1686) — швейцарський пастор, богослов.
Пейєр, Йоганн Якоб — художник XVII ст. з м. Шаффхаузен (Швейцарія).

Kilian, Philipp
1628, Augsburg — 1693, Augsburg
Representative of a huge dynasty of artists, engravers and publishers, working in Augsburg in the XVI–XVIII centuries. Son and student of the engraver of Wolfgang Kilian (1581–1663). From 1648 to 1650, he traveled with his brother Johann to Italia (Venice, Florence, and Rome). He engraved mainly portraits. Among them, the best are portraits of his brothers Bartholomeus and Johann, the painter-animator Johann Heinrich Roos, Johann von Spillenberger and Joachim von Sandrart. He completed about 300 works.

25. Portrait of Johann Georg Schallch. 1677.
From the original of J. J. Pejer.
Engraving. 395 × 257.
Under the image: *Admodum Reverend[us] & Doctiss[imus] Vir D[omi]ni Joh[ann]s Georgius Scalichius | Eccl[esi]ae Scaffusianae Pastor et Antistes vigilantissimus. | aetat[is] 68. Ministerij 45. an[no]. 1677*, below — two columns of poetic dedication. On the lower edge: *J. J. Pejer pinx. Philipp Kilian sculp.*
Inv. G 330
Schallch, Johann Georg (Latin Scalichius, 1609–1686) — Swiss pastor, theologian.
Pejer, Johann Jacob (or Peyer) is an artist of the XVII century from Schaffhausen (Switzerland).

Рідінгер, Йоганн-Еліас
1695, Ульм — 1767, Аугсбург
Німецький художник, гравер, рисувальник і видавець. Один з найвідоміших художників-аніمالістів XVIII ст. Працював у техніці різцевої гравюри і офорта. Спершу навчався в Ульмі у Кристофера Реша, потім у Йоганна Фалька та Георга Філіппа Ругендаса в Аугсбурзі. Три роки провів у Регенсбурзі у барона Вольфа фон Меттерніха, відвідував школу верхової їзди та брав участь у полюваннях, що сприяло формуванню його як художника-аніمالіста. У 1723 в Аугсбурзі відкрив художню майстерню та видавництво з виготовлення та продажу відбитків, гравірованих із власних малюнків. З 1759 — директор Аугсбурзької академії мистецтв. Створив понад 1600 гравюр.

26. Тварина, знайдена мертвою у так званих лісах Кірххайма у Штірії. 1736.
Гравюра різцем, офорт. 290 × 275.
Під зобр.: *In dem Herzogthum Württemberg ist Anno 1736. Dises Stuck Wild in dem so genanten Sterich Reidemer Huth, Kirchheimer forsts tod gefunden Worden*; у нижньому правому куті: *Joh. El. Ridinger delin. sculps. et excudit Aug. Vindel.*
Інв. Г 474.

Ridinger, Johann Elias
1695, Ulm — 1767, Augsburg
German artist, engraver, draftsman and publisher. One of the most famous animal painters of the XVIII century. He worked in the technique of chisel engraving and etching. At first, he studied at Ulm with Christopher Resch, then with Johann Falch and Georg Philipp Rugendas in Augsburg. He spent three years in Regensburg with Baron Wolf von Metternich, attended a riding school and took part in hunts, which helped him to become an animal painter. In 1723, he opened an art studio in Augsburg and his own publishing house for the production and sale of prints engraved from his own drawings. Since 1759, he was the director of the Augsburg Academy of Arts. He created over 1600 prints.

26. An Animal Found Dead in the So-called Kirchheim Forests in Styria. 1736
Engraving and etching. 290 × 275.
Under the image: *In dem Herzogthum Württemberg ist Anno 1736. Dises Stuck Wild in dem so genanten Sterich Reidemer Huth, Kirchheimer forsts tod gefunden Worden*. In the lower right corner: *Joh. El. Ridinger delin. sculps. et excudit Aug. Vindel.*
Inv. G 474.

Рідінгер, Йоганн-Еліас
27. Олень, убитий поблизу палацу Вагна в Штірії. 1744.
Гравюра різцем, офорт. 290 × 258.
Під зобр.: *Diser Hirsch ist von Sr. Hochgräffe Excellenz dem Hr. Grafen von Lengheim bey seinem Schloß Wagna in Steyrmarch geschossen*; під рамкою праворуч: *Joh. El. Ridinger fec. et excud. 1744.*
Інв. Г 471.

Ridinger, Johann Elias
27. A Deer Killed near the Vagna Palace in Styria. 1744.
Engraving and etching. 290 × 258.
Under the image: *Diser Hirsch ist von Sr. Hochgräffe Excellenz dem Hr. Grafen von Lengheim bey seinem Schloß Wagna in Steyrmarch geschossen*. Under the frame on the right: *Joh. El. Ridinger fec. et excud. 1744.*
Inv. G 471.

Шмідт, Георг Фрідріх
1712, Шенерлінде, поблизу Берліна — 1775, Берлін
Німецький гравер і офортист. Один з найвідоміших художників-графіків XVIII ст. У 1727–1730 навчався в Берлінській академії мистецтв у Г. П. Буша. У 1736 — у Н. Лармессена в Парижі. У 1744 за портрет П'єра Мін'яра (з оригіналу Ріго) його прийняли у члени Паризької академії. Після повернення до Берліна отримав призначення придворним гравером від короля Фрідріха II. У 1757–1762 перебував на службі в Росії. У 1762 повернувся до Берліна, де викладав в академії гравірувальне мистецтво. Серед його учнів — Г. Д. Бергер. У 1765 був обраний у члени Санкт-Петербурзької академії мистецтв. Створив близько 300 гравюр.

28. Портрет польського короля Августа III.
З оригіналу Л. де Сільвестра.
Гравюра різцем. 520 × 388.
Під зобр: *Auguste III Rou de Pologne, Electeur de Saxe*; по нижньому краю: *Peint par Louis de Silvestre, premier peintre du Roy en 1743. Gravé à Berlin par G.F. Schmidt, graveur du Roy.* Інв. Г 343.
Сільвестр, Луї де (1675–1760) — французький художник, у 1716–1752 — придворний художник курфюрста Саксонії у м. Дрездені. Август III Саксонець (1696–1763) — курфюрст саксонський (із 1733), король польський і великий князь литовський (із 1734).

Schmidt, Georg Friedrich
1712, Schönerlinde, near Berlin — 1775, Berlin
German engraver and etcher. One of the most famous graphic artists of the XVIII century. From 1727 to 1730, he studied at the Berlin Academy of Fine Arts with George P. Busch. In 1736, studied with N. Larmessin in Paris. In 1744, for the portrait of Pierre Mignard (after Rigaud), he was accepted as a member of the Paris Academy. Upon returning to Berlin, he was ap-pointed as a courier engraver by King of Frederick II. In 1757–1762, he was in service in Russia. In 1762, he returned to Berlin, where he taught engraving in the academy. Among his students was H. D. Berger. In 1765, he was elected as a member of the St. Petersburg Academy of Arts. He created about 300 prints.

28. Portrait of Polish King Augustus III.
From the original L. de Silvestre.
Engraving. 520 × 388.
Under the image: *Auguste III Rou de Pologne, Electeur de Saxe.* On the lower field *Peint par Louis de Silvestre, premier peintre du Roy en 1743. Gravé à Berlin par G.F. Schmidt, graveur du Roy.* Inv. G 343.
Silvestre, Louis de (1675–1760) is a French painter, in 1716–1752 a court painter of the Saxon elector in Dresden. August III Saxon (1696–1763) — Elector of Saxony (since 1733), King of Poland and Grand Duke of Lithuania (from 1734).

Роде, Йоганн-Генріх
1727–1759
Берлінський гравер, брат Крістіана Бернхарда Роде (1725–1797), видавець власних гравюр, а також гравюр з оригіналів брата.

29. Молодий жебрак.
Офорт. 204 × 134.
Підписаний монограмою з датою у нижньому правому куті: *J.H.R. sculp. Berlin 1751*; у лівому куті: *Phil. Andr. Kilian exc. Aug. V.* Інв. Г 514.

Rode, Johann Heinrich
1727–1759
Engraver from Berlin, brother of Christian Bernhard Rode (1725–1797), publisher of his own engravings, as well as engravings after the original of his brother.

29. Young Beggar.
Etching. 204 × 134.
Signed with a monogram with a date in the lower right corner: *J.H.R. sculp. Berlin 1751*; in the left corner: *Phil. Andr. Kilian exc. Aug. V.* Inv. G 514.

Роде, Йоганн-Генріх
30. Молода селянка. 1751.
Офорт. 200 × 133.
Підписаний монограмою з датою у нижньому правому куті:
J.H.R. sculp. Berlin 1751; ліворуч під рамкою:
Phil. Andr. Kilian exc. Aug. V.
Інв. Г 515.

Rode, Johann Heinrich
30. A Young Peasant. 1751.
Etching. 200 × 133
Signed with a monogram with a date in the lower right corner:
J.H.R. sculp. Berlin 1751; on the left under the frame:
Phil. Andr. Kilian exc. Aug. V.
Inv. G 515.

Вайроттер, Франц Едмунд
1733, Інсбрук — 1771, Відень
Австрійський художник-пейзажист і гравер.
Перші уроки живопису отримав в Інсбруці у Франца Міхаеля Хюбера. У 1751–1755 навчався у Віденській академії мистецтв. Після закінчення академії виконував роботи для торговців творами мистецтва та інших замовників. У 1759–1763 — в Парижі, де познайомився з Йоганном Георгом Вілле, який привчив його до роботи на пленері. Пізніше Вайроттер використовував ці рисунки для своїх офортів. У 1763–1764 перебував у Італії. У Римі познайомився з Й. Й. Вінкельманом і А. Р. Менгсом, а також з іншими провідними німецькими і французькими художниками. Відвідав Тіволі, Ліворно, Вітербо і Флоренцію. У 1764–1767 знову в Парижі, де заприятелював з австрійським художником Я. М. Шмутцером, учнем Вілле. У 1766 Шмутцер, директор щойно заснованої Віденської академії гравірування, запросив його викладати пейзажний живопис в академії.

31. Пейзаж в околицях Рима. 1767.
Офорт. 166 × 147.
По нижньому краю зобр.: *Weirotter Roma 1767.*
Інв. Г 528.

Weirotter, Franz Edmund
1733, Innsbruck — 1771, Vienna
Austrian landscape painter and engraver.
He received his first painting lessons in Innsbruck with Franz Michael Huber. In 1751–1755, he studied at the Vienna Academy of Arts. After graduating from the academy, he performed works for art traders and other customers. In 1759–1763, he worked in Paris, where he met Johann Georg Wille, who trained him to work on plein air. Later Wairotter used these patterns for his etchings. In 1763–1764, he was in Rome, Italy where he met with I. I. Winkelmann and A. R. Mengs, as well as with leading German and French artists. While in Italy, he visited the outskirts of Rome and Tivoli, Livorno, Viterbo and Florence. In 1764–1767, he returned to Paris, where he met with the Austrian artist J. M. Shmutzer, Wille's student. In 1766, Shmutzer, the director of the newly founded Vienna Academy of Engraving, invited him to become a teacher of landscape painting of the Academy.

31. Landscape in the Outskirts of Rome. 1767
Etching. 166 × 147.
At the bottom of the image: *Weirotter Roma 1767.*
Inv. G 528.

Вайроттер, Франц Едмунд
32. Рибальське сільце у Нормандії.
Офорт. 145 × 200.
Під рамкою у центрі: *F. E. Weirotter fecit.*
Інв. Г 539.

Weirotter, Franz Edmund
32. Fishing Village in Normandy.
Etching. 145 × 200.
Under the frame in the center: *F. E. Weirotter fecit.*
Inv. G 539.

Ріпенхаузен, Ернст Людвіг
1762, Геттінген — 1840, Геттінген
Німецький рисувальник і гравер. Працював у Геттінгені. У 1781 вступив до Геттінгенського університету. У художній манері орієнтувався на роботи Даніїла Ходовецького, разом з яким робив ілюстрації для альманахів, календарів і поетичних збірників. Ілюстрував також наукові публікації професорів університету. Став відомим найперше завдяки гравюрам з оригінальних відбитків англійського художника і гравера Уільяма Хогарта (1694–1767). У 1794–1834 геттінгенський видавець Й. К. Дітеріх опублікував серію випусків під назвою «Ausführliche Erklärung der Hogarthischen Kupferstiche» (Детальний опис гравюр Хогарта). Вона включала 12 (за іншими даними 14) випусків гравюр (88–89 відбитків) Хогарта з широко відомими коментарями до них, написаними Георгом Крістофом Ліхтенбергом, професором фізики Геттінгенського університету. Гравюри були «хорошими копіями» оригіналів Хогарта, виконаними Ріпенхаузеном.

33. Ранок.
З гравірованого оригіналу У. Хогарта. 1738.
Перший аркуш із серії «Чотири пори доби».
Гравюра різцем. 290 × 235.
Під зобр. ліворуч: *W.Hogarth inv. pinx. 1738*; праворуч: *E.Riepenhaus del. sc.*; у центрі: *MORNING. Le matin.*
Інв. Г 558/1.

Reipenhausen, Ernst Ludwig
1762, Göttingen – 1840 Göttingen
The German painter and engraver worked in Göttingen. In 1781, he joined the University of Göttingen. In the artistic style, the works of Daniil Khodovetsky, with whom he made illustrations for almanacs, calendars and poetry collections, guided him. He illustrated also scientific publications of university professors. He became known for the first time thanks to engraving after the original prints of the English painter and engraver William Hogarth (1694–1767). From 1794 to 1834, the Göttingen publisher, Johann Christian Dieterich, published a series of issues entitled "Ausführliche Erklärung der Hogarthischen Kupferstiche" (A detailed description of Hogarth's engravings). It included 12 (according to other data 14) issues of engravings (88–89 prints) with well-known comments to them, written by George Christoph Lichtenberg, a local physics professor. Engravings were "good copies" of Hogarth's original, performed by the German engraver Ernst Reipenhausen.

33. Morning.
After the engraved original of W. Hogarth. 1738.
The first sheet from the series "Four Parts of the Day".
Engraving. 290 × 235.
Under the image on the left: *W.Hogarth inv. pinx. 1738*; on the right: *E. Riepenhaus del. sc.*; in the center: *MORNING. Le matin.*
Inv. G 558/1.

Ріпенхаузен, Ернст Людвіг

34. Модний шлюб.

З гравірованого оригіналу У. Хогарта. 1745.

Другий аркуш із серії «Модний шлюб».

Гравюра різцем. 235 × 285.

Під зобр. ліворуч: *W. Hogarth inv. pinx.*;

праворуч: *E. Riepenhausen del. & sc.*;

у центрі: *Marriage A-la-Mode, Plate II.*

Інв. Г 558/2.

Хогарт, Уільям (1697–1764) — англійський художник, засновник національної школи живопису, творець нових жанрів у мистецтві, автор сатиричних гравюр.

Reipenhausen, Ernst Ludwig

34. Marriage A-la-Mode.

From the engraved original of W. Hogarth. 1745.

The second sheet from the series "Marriage A-la-Mode".

Engraving. 235 × 285.

Under the image on the left: *W. Hogarth inv. pinx.*;

on the right: *E. Riepenhausen del. & sc.*;

in the center: *Marriage A-la-Mode, Plate II.*

Inv. G 558/2.

Hogarth, William (1697–1764) is an English artist, founder of the national school of painting, the creator of new genres in art, and author of satirical engravings.

Бліт, Роберт

1750–1784

Гравер, видавець. Учень Д. Г. Мортімера. Зробив близько 90 гравюр, в основному з рисунків Д. Г. Мортімера.

Blyth, Robert

1750–1784

Engraver, publisher. Student of D.H. Mortimer. He made about 90 engravings, mostly from drawings by D. H. Mortimer.

35. Три східні голови. 1780.

За рисунком Д. Г. Мортімера.

Офорт. 350 × 330.

Під зобр. ліворуч: *Drawn by J. H. Mortimer; праворуч: Etch'd by R. Blyth*; у центрі — присвята Джозефу Бенксу: *To Joseph Banks Esq., President of the Royal Society, this print is humbly inscribed by his much obliged and most obedient servant R. Blyth*; нижче ліворуч: *London: Publish'd as the Act directs, May 1st. 1780, by R. Blyth No. 27 Great Castle Street, Cavendish Square, 1780.*

Інв. Г 501.

Мортімер, Джон Гамільтон (1741–1777) — англійський художник і графік.

Бенкс, Джозеф (1743–1820) — англійський натураліст, ботанік, учасник першої навколосвітньої подорожі Д. Кука. Президент Королівського товариства (1778–1820).

35. Three Oriental Heads. 1780.

J. H. Mortimer's sketch.

Etching. 350 × 330.

Under the image on the left: *Drawn by J. H. Mortimer; on the right: Etch'd by R. Blyth*; in the center there is a dedication to Joseph Banks: *To Joseph Banks Esq., President of the Royal Society, this print is humbly inscribed by his much obliged and most obedient servant R. Blyth*; Below on the left: *London: Publish'd as the Act directs, May 1st. 1780, by R. Blyth No. 27 Great Castle Street, Cavendish Square, 1780.*

Inv. G 501.

Mortimer, John Hamilton (1741–1777) is an English art and graphic painter.

Banks, Joseph, Sir (1743–1820) is an English naturalist, botanist, participant in the first round the world journey by J. Cook. President of the Royal Society (1778–1820).

Бліт, Роберт
36. Три східні голови. 1780.
За рисунком Д. Г. Мортімера.
Офорт. 352 × 328.

Під зобр. ліворуч: *Drawn by J. H. Mortimer*; праворуч: *Etch'd by R. Blyth*; у центрі — присвята Джозефу Бенксу: *To Joseph Banks Esq., President of the Royal Society, this print is humbly inscribed by his much obliged and most obedient servant R. Blyth*; нижче ліворуч: *London: Publish'd as the Act directs, March 5th. 1780, by R. Blyth No. 27 Great Castle Street, Cavendish Square, 1780.*
Інв. Г 502.

Blyth, Robert
36. Three Oriental Heads. 1780.
J. H. Mortimer's picture.
Etching. 352 × 328.

Under the image on the left: *Drawn by J.H. Mortimer*, on the right: *Etch'd by R. Blyth*; in the center there is a dedication to Joseph Banks: *To Joseph Banks Esq., President of the Royal Society, this print is humbly inscribed by his much obliged and most obedient servant R. Blyth*; Below on the left: *London: Publish'd as the Act directs, March 5th. 1780, by R. Blyth No. 27 Great Castle Street, Cavendish Square, 1780.*
Inv. G 502.

37. Одеса. Вид міста з боку митниці. 1830-ті.
Гравюра на сталі. 127 × 190.
Під зобр.: *Aus d[er] Kunstanst[alt] d[es] Bibliogr[aphischen] Instit[uts] in Hildb[urg]h[ausen]*; у правому верхньому куті: *CLXIV*.
Інв. Г 8.

З видання: Meyer, Joseph. Meyer's Universum. Abbildung und Beschreibung des Sehenswerthesten und Merkwürdigsten der Natur und Kunst auf der ganzen Erde. — Hildburghausen: Bibliographisches Institut, 1837. — Bd. 4.
Видавництво «Бібліографічний інститут» засноване Йозефом Мейєром у 1826 в Готі, у 1828 переведене в Хільдбургхаузен (Німеччина, земля Тюрінгія). «Бібліографічний інститут» від самого початку став широко відомим завдяки новим на той час прийомам передплати на книги та видання випусками. У видавництві друкували збірники німецьких, грецьких і римських класиків, книги з історичних та природничих наук, карти, гравюри і багато іншого.

37. Odesa. The City View from Customs. 1830s.
Engraving on steel. 127 × 190.
At the bottom of the image: *Aus d [er] Kunstanst [alt] d [es] Bibliogr [aphischen] Institut [uts] in Hildb [urg] h [ausen]*, in the upper right corner: *CLXIV*.
Inv. G 8.
From edition: Meyer, Joseph. Meyer's Universum. Abbildung und Beschreibung des Sehenswerthesten und Merkwürdigsten der Natur und Kunst auf der ganzen Erde. — Hildburghausen: Bibliographisches Institut, 1837. — Bd. 4.
The publishing house «Bibliographic Institute» (Germ. Bibliographisches Institut) was founded by Joseph Meyer in Gotha in 1826. In 1828 the publishing house was transferred to Hildburghausen (Germany, the land of Thuringia). "The Bibliographic Institute" from the very beginning became widely known thanks to new methods of subscribing to books and publishing issues. The publishing house printed collections of German, Greek and Roman classics, books on historical and natural sciences, maps, engravings and much more.

Сольферіні, Джузеппе

1803, Триєст — 1864

Художник, рисувальник, у 1825–1829 навчався у Венеціанській академії красних мистецтв, де щороку отримував нагороди.

У 1829 в Триєсті брав участь у першій виставці Товариства Мінерви з картиною «Відчай Каїна» (нині в Громадському музеї історії та мистецтв у Триєсті). На виставці Товариства Мінерви 1831 представив кілька копій з Караваджо і Веронезе. У 1835–1837 мешкав в Одесі, був учителем малювання в інституті шляхетних дівчат. Виконав кілька літографованих портретів для одеських літографічних майстерень. У жовтні 1837 залишив Одесу. Відомі його роботи: два парних портрети олією подружжя Гатторно (не збереглися — фотокопії в Громадському музеї історії та мистецтв у Триєсті), портрет композитора і диригента Антоніо д'Антоні (літографія, там само), портрети генералів С. О. Тучкова і М. О. Самойлова (обидва в Ермітажі, Санкт-Петербург).

38. Графиня Є. К. Воронцова, голова Н. Ж. Товариства опікування бідними. Перша половина 1830-х.

Літографія. 168 × 125; 266 × 196.

Під зобр.: *J. Solferini f.-cit. Lith. d'A. Braun.*

Інв. Г 17.

Браун, Олександр (?–?) — літограф, власник першої приватної літографічної майстерні в Одесі. Уродженець Польщі. Приїхав до Одеси з Варшави у 1829 і того ж року відкрив майстерню, що проіснувала до 1864. Власник приватної друкарні (1840–1860).

Solferini, Giuseppe

1803, Trieste — 1864

Artist, draftsman. Studied at the Accademia di Belle Arti of Venice in 1825–1829, where he received awards every year. In 1829 Trieste participated in the first exhibition of the Minerva Society with the painting "The Despair of Cain" (now in the Civic Museum of History and Arts in Trieste). At the exhibition of the Minerva Society in 1831, he presented several copies of Caravaggio and Veronese. In 1835–1837, he lived in Odesa; he was a teacher of drawing at the Institute for Noble Maidens. He made several lithograph portraits for Odesa lithograph workshops. In October 1837, he left Odesa. His famous works: two portraits of Gattorno couple in oil (not preserved, there are photocopies in the Civic Museum of History and Arts in Trieste), portrait of the composer and conductor Antonio d'Antoni (lithography, at the same place), portraits of the generals S. O. Tuchkov and M. O. Samoylov (both are in the Hermitage, St. Petersburg).

38. Countess E. K. Vorontsova, Chairman of N. W. Society of care for the poor people. The first half of the 1830's.

Lithography. 168 × 125; 266 × 196.

Under image: *J. Solferini f.-cit. Lith d'A Braun.*

Inv. G 17.

Braun, Alexander (?–?) — Lithographer, owner of the first private lithographic workshop in Odesa. He was born in Poland. He arrived in Odesa from Warsaw in 1829 and in the same year opened a workshop that worked until 1864. The owner of a private printing house (1840–1860).

Боссолі, Карло

1815, Лугано — 1884, Турин

Італійський художник, рисувальник, літограф.

Народився в Лугано (Швейцарія) в сім'ї ремісника. 1820 родина Боссолі переселилася в Одесу. З дитячих років малював і копіював естампи. З 1828 — у майстерні театрального художника Рінальдо Нанніні, у якого навчався композиції. З 1833 працював самостійно. У 1837 завдяки покровительству генерал-губернатора Новоросійського краю і Бессарабії графа М. С. Воронцова було видано літографовані види Одеси роботи Карло Боссолі: «11 видів» (у літографії О. Брауна) і «15 видів» (у літографії Д. Кленова). У 1839–1840 перебував в Італії з метою навчання живопису. У 1840–1842 працював у Криму, де створив понад 70 пейзажів (рисунок, акварель, гуаші). У 1842 в Одесі у літографії Д. Кленова було видано перший альбом літографій «24 види Криму» (другий вийшов у 1856 в Лондоні). У 1843 виїхав до Італії, в Турин. Багато подорожував: по Скандинавії, Північній Африці, Росії. У 1860–1861 — у рядах п'ємонтської армії брав участь у боротьбі за звільнення Італії від австрійського володарювання, створив понад 150 робіт батального характеру. Решту життя провів у Турині, де й помер. Похований у Лугано.

39. Будинок графа Воронцова в Одесі. 1837.

З альбому «15 видів Одеси».

Літографія. 120 × 195; 191 × 260.

Інв. XIV 4492.

Під зобр.: *Рис. с нат. и на кам. К. Бассоли. В лит. Д. Кленова в Одессе.*

Bossoli, Carlo

1815, Lugano — 1884, Turin

Italian painter, draftsman, lithographer.

He was born in Lugano (Switzerland) in the artisan's family. In 1820, Bossoli family moved to Odesa. Since childhood, he painted and copied prints. Since 1828 — in the studio of theatrical artist Rinaldo Nannini, under who he studied composition. From 1833, he worked independently. In 1837, thanks to the patronage of Governor-General of Novorossiya and Bessarabia Count M.S. Vorontsov, lithograph views of Odesa by Carlo Bossoli: "11 views" (in the lithography of O. Braun) and "15 views" (in the lithography of D. Klenov) were published. In 1839–1840, he traveled to Italy to study painting. In 1840–1842, he worked in the Crimea, where he created more than 70 landscapes (drawings, watercolors, gouaches). In 1842, in Odesa, in the lithography of D. Klenov, the first album of lithographs "24 views of Crimea" was published (the second one was published in 1856 in London). In 1843, he went to Italy, to Turin. He traveled a lot: Scandinavia, North Africa, Russia. In the years 1860–1861 — in the ranks of the Piedmont Army, he participated in the struggle for the liberation of Italy from the Austrian rule; he created more than 150 works on battle plot. He spent the rest of his life in Turin, where he died. He was buried in Lugano.

39. Count Vorontsov's House in Odesa. 1837.

From the album "15 views of Odesa".

Lithography. 120 × 195; 191 × 260.

Inv. XIV 4492.

Under the image: *Рис. с нат. и на кам. К. Бассоли. В лит. Д. Кленова в Одессе.*

Освящение церкви Сиротинца Одесского
Женского Благотворительного Общества
в день 26 октября 1841 года.

Боссолі, Карло
40. Освячення церкви сиротинця Одеського жіночого благодійного товариства в ім'я св. Благовіщення жовтня 26 дня 1841 року. 1841.
Літографія на тоновому папері. 229 × 179.
Під зобр.: лит. Бассоли. В лит. Д. Кленова.
Інв. Г 10.
Кленов, Дмитро (?-?) — літограф. Починав помічником у літографії О. Брауна (1831). У 1834–1862 — власник приватної літографічної майстерні в Одесі.

Bossoli, Carlo
40. Sanctification of the Orphan Church of the Odesa Women's Charitable Society of St. Annunciation on October 26, 1841. 1841.
Lithography. 229 × 179.
Under the image: лит. Бассоли. В лит. Д. Кленова.
Інв. Г 10.
Klenov, Dmitry (?-?) — Lithographer. He began as an assistant in the lithography of O. Braun (1831). From 1834 to 1862, he was the owner of a private lithograph workshop in Odesa.

Dess. de Franzow et Nitzsche.

Odesa. Le Boulevard.

Dess. d'après nat. et lith. par F. Gross.

Гросс, Федір (Фрідріх) Іванович
1822, Сімферополь — 1897, Керч
Художник, літограф, археолог. Народився в Криму в сім'ї німця-колоніста, художника Йоганна Людвіга Гросса. Навчався мистецтву малювання у батька. У 1837 закінчив у Сімферополі гімназію, в котрій його батько був учителем малювання. Багато подорожував Кримом, роблячи зарисовки. У 1846 приїхав до Одеси, де в 1846–1847 в літографії Олександра Брауна було видано літографовані «Види Криму», що зробили автора відомим. Виставки його кримських видів відбулися в Одесі (1850) і Херсоні (1852). Живучи в Одесі, зробив чимало зарисовок міста, а також подій Кримської війни 1854–1855, що друкувалися у друкарнях О. Брауна, П. Францова і Л. Нітче. У 1858–1883 — викладач малювання у Керченському Кушниковському дівочому інституті, з 1862 до 1884 — також штатний художник і помічник директора Керченського музею старожитностей, у 1884–1891 — директор музею.

41. Одеса. Бульвар. Середина 1850-х.
Літографія. 103 × 180.
Під зобр.: *Odesa. Le Boulevard. Imp.de Franzow et Nitzsche. Dess. d'après nat. et lith. par F. Gross.*
Інв. Г 2/4.

Gross, Fedor (Friedrich) Ivanovich
1822, Simferopol – 1897, Kerch
Artist, lithographer, archaeologist.
He was born in Crimea in the family of the German colonist artist Johann Ludwig Gross. He learned painting art from his father. In 1837 he graduated from Simferopol Gymnasium, in which his father was a teacher of drawing. He traveled through the Crimea a lot, making sketches. In 1846, he arrived in Odesa, where in 1846–1847 years lithographed "Views of Crimea" were published in the lithography of Alexander Braun that made the author famous. In 1850, there were exhibitions of his Crimean views in Odesa, and in 1852 — in Kherson. While living in Odesa, he made many sketches of the city, as well as the events of the Crimean War of 1854–1855, printed in the printing houses of O. Braun, P. Franzow and L. Nitzsche. In 1858–1883, he was a teacher of drawing at the Kerch Kushnykovsky Maiden Institute. Simultaneously from 1862 to 1884 he worked as a staff artist and assistant director of the Kerch Museum of Antiquities, in 1884–1891 he was the director of the museum.

41. Odesa. Boulevard. The middle of the 1850's.
Lithography. 103 × 180
Under the image: *Odesa. Le Boulevard. Imp.de Franzow et Nitzsche. Dess. d'après nat. et lith. par F. Gross.*
Інв. Г 2/4.

Гросс, Федір (Фрідріх) Іванович
42. Одеса. Карантин. Середина 1850-х.

Літографія. 96 × 195.

Під зобр.: *Odessa. La Quarantine. Imp.de Franzow et Nitzsche.*

Dess. d'après nat. et lith. par F. Gross.

Інв. Г 7/1.

Францов, Петро Федорович (1804–1884) — власник друкарні в Одесі. Німець за походженням. З 1818 працював у друкарні Міністерства внутрішніх справ у Петербурзі. 1826 призначений наглядачем міської друкарні в Одесі. Після виходу у відставку відкрив у 1851 власну друкарню і літографію. У 1851–1856 був співвласником друкарні Людвіга Нітче. Член Федоровського товариства працівників друкарської справи.

Нітче, Людвіг (Луї) Готлібович (1818–1904) — власник друкарні в Одесі. Німець за походженням. З 1847 — компаньйон типолітографії Т. Неймана. У 1849 типолітографія перейшла у власність Л. Нітче. У 1851–1856 співвласником друкарні був П. Францов.

Gross Fedor (Friedrich) Ivanovich
42. Odesa. Quarantine. The middle of the 1850's.

Lithography. 96 × 195.

Under the image: *Odessa. La Quarantine. Imp.de Franzow et*

Nitzsche. Dess. d'après nat. et lith. par F. Gross.

Inv. G 7/1.

Franzow, Petr Fedorovich (1804–1884) — the owner of the printing house in Odesa. German by origin. Since 1818, he worked at the print-ing house of the Ministry of Internal Affairs in St. Petersburg. Since 1826, he was appointed as the supervisor of the public printing house in Odesa. After retirement, he opened his own printing house and li-thography in 1851. In 1851–1856, he was coowner of the printing house of Ludwig Nitzsche. He was a member of the Fedorovsky Society of Printing Industry Workers.

Nitzsche, Ludwig (Louis) Gotlibovich (1818–1904) — the owner of the printing house in Odesa. German by origin. Since 1847 he was a companion of typolithography of T. Neyman. In 1849, the typolithog-raphy became the property of L. Nitzsche. In 1851–1856, P. Franzow was coowner of the printing house.

Гросс, Федір (Фрідріх) Іванович
43. Одеса. Вид, знятий з малої пристані. 1850-ті.

Літографія. 230 × 350.

Під зобр.: *D'ap. nat. et lith. par F. Gross.*

Lith. de A. Braun à Odessa.

Інв. Г 11/1.

Gross Fedor (Friedrich) Ivanovich
43. Odesa. A View Taken from a Small Pier. 1850s.

Lithography. 230 × 350.

Under the image: *D'ap. nat. et lith. par F. Gross.*

Lith. de A. Braun à Odessa.

Inv. G 11/1.

Гросс, Федір (Фрідріх) Іванович
44. Одеса. Вид, знятий з малої пристані. 1850-ті.
Літографія. 230 × 350.
Під зобр.: *D'ap. nat. et lith. par F. Gross.*
Lith. de A. Braun à Odessa.
Інв. Г 11/2.

Gross Fedor (Friedrich) Ivanovich
44. Odesa. A View Taken from a Small Pier. 1850s.
Lithography. 230 × 350.
Under the image: *D'ap. nat. et lith. par F. Gross.*
Lith. de A. Braun à Odessa.
Inv. G 11/2.

Гросс, Федір (Фрідріх) Іванович
45. Портрет Терези Брамбілли у ролі Норми. 1852–1853.
З оригіналу Б. Аміконі. 1851.
Літографія, акварель. 234 × 188.
На зобр. у нижньому лівому куті: *F. Gross*; під зобр. ліворуч: *Dess. d'après Amiconi*, праворуч: *Lith. de Franzoff et Nitsche*; у центрі: *Teresa Brambilla*; внизу аркуша — дарчий запис: *À madame la comtesse de Tolstoy en temoignage de respectueuse considération. Odesa mars 1853.* [Мадам графині Толстой на знак шанобливої поваги].
Інв. Г 40/13.
Аміконі, Берардо (Бернардо) (1825, Італія — 1878, Лондон) — італійський художник. Замолоду багато подорожував, у 1853 відвідав Одесу. Пізніше оселився в Лондоні. У 1859–1874 щороку виставлявся у Королівській академії мистецтв. За цей час представив двадцять дві роботи, в основному портрети. Помер 8 січня 1878. Портрет Терези Брамбілли на полотні олією роботи Берардо Аміконі (1851) зберігається в музеї театру Ла Скала (Мілан). Брамбілла, Тереза (1813–1895) — італійська співачка. У 1851–1853 гастролювала в Одесі.

Gross Fedor (Friedrich) Ivanovich
45. Portrait of Teresa Brambilla as Norma. 1852–1853.
From the original of B. Amiconi. 1851
Lithography, watercolor. 234 × 188.
On the image in the lower left corner: *F. Gross*. Under the image on the left: *Dess. d'après Amiconi*, on the right: *Lith. de Franzoff et Nitsche*, in the center: *Teresa Brambilla*. At the bottom of the sheet there is a dedicatory inscription: *À madame la comtesse de Tolstoy en temoignage de respectueuse considération. Odesa mars 1853.* [For Madame Countess Tolstaya as a sign of sincere respect].
Inv. G 40/13.
Amiconi, Berardo (Bernardo) (1825, Italy – 1878, London) — an Italian painter. In youth he traveled a lot, he visited Odesa in 1853. Later, he settled in London. From 1859 to 1874, he was exhibited annually at the Royal Academy of Arts. During this time, he presented twenty-two works, mostly portraits. He died on January 8, 1878. The portrait of Teresa Brambilla in oil on canvas by Berardo Amiconi (1851) is located in the La Scala Museum of Milan. Brambilla, Teresa (1813–1895) — an Italian singer. In 1851–1853, she toured in Odesa.

Вахренев, Василь Васильович
1847, Луньово, Володимирської губернії — після 1885.
Художник, рисувальник. В Одесі — з кінця 1860-х. Учень рису-
вальної школи Товариства красних мистецтв (1869–1870, 1873).
У 1875–1879 навчався у Мюнхенській академії мистецтв на сти-
пендію, надану княгинєю С. К. Воронцовою. У 1885 знову
в Одесі. На початку 1870-х за рисунками Вахренова у літогра-
фічній майстерні Германа Бекеля були видані альбоми кольорових
літографій мініатюрного формату з видами Одеси, завдяки яким
художник став відомим. Знають його також завдяки поодиноким
зарисовкам єврейського погрому 1871 в Одесі. В останні роки
життя виступав як художник-ілюстратор дитячих книжок.
Брав участь у виставках Товариства красних мистецтв
картинами олією, рисунками (1865, 1875).

46. 60 видів Одеси. Альбом. Початок 1870-х.
Кольорова літографія. 52 × 94.
Під зобр.: *Рис. Вахренев. Лит. Г. Бекеля в Одессе.*
Lith. v. Louis Glaser.
Інв. Г 1.

Vakhrenov Vasyly Vasylovych
1847, Lunovo, Volodymyrska province — after 1885
Artist, Draftsman. In Odesa — since the late 1860's. Student
of drawing school of the Society of Fine Arts (1869–1870, 1873).
In 1875–1879, he studied at the Munich Academy of Arts for
a scholarship given by Princess E.K. Vorontsova. In 1885,
he returned to Odesa. In the early 1870s, by Vahrenov's drawings,
the lithograph workshop of Herman Bekel pub-lished albums
of colored lithographs of a miniature format with views of Odesa,
because of which the artist became famous. Also known for
the occasional sketches of the Jewish pogrom in 1871 in Odesa.
In recent years, he worked as an illustrator of children's books.
He participated in exhibitions of the Society of Fine Arts
with oil paintings, drawings (1865, 1875).

46. 60 views of Odesa. Album. The beginning of the 1870s.
Color lithography. 52 × 94.
Under the image: *Рис. Вахренев. Лит. Г. Бекеля в Одессе.*
Lith. v. Louis Glaser.
Inv. G 1.

47. Стара Одеса. 1870-ті.
Фрагмент панорами «Вид Одеси з моря».
Кольорова літографія. 110 × 200.
Інв. Г 9.

Бекель Герман Іванович (Герман-Альвін) (1831–1889) — власник
літографічної майстерні в Одесі. Німець за походженням.
Спочатку працював у друкарні Л. Нітче. З 1866 — власник літо-
графічної майстерні, з 1873 — друкарні. Член Федоровського
товариства працівників друкарської справи. Після смерті
Г. І. Бекеля типолітографія перейшла до його вдови Марії
(Марії-Амалії) Іванівни Бекель (уродженої Гагельбергер),
1896 — до синів, Германа і Вільгельма. Заклад проіснував
до 1899. Розміщувалася друкарня на вул. Поштовій, 29
(у колишньому будинку Йоганна Гагельбергера).
«Луї Глезер» — друкарня, заснована Луї Глезером (1842–1911)
у 1868 в Лейпцигу, займалася книгодрукуванням і літографією,
а також використовувала для репродукції фототипію, фотохімічну
обробку і фотографію. Здобув популярність завдяки винайденому
ним методу (Glaser Process) друкування монохромних зображень,
зокрема фотографій, з використанням щонайменше п'яти різних
літографських каменів. У 1874 або в травні 1875 друкарня об'єд-
налася з підприємством Карла Гарте у «Видавництво Глезер
і Гарте». У 1881–1882 Луї Глезер заснував власне художнє видав-
ництво. Він створив багато листівок, сувенірних альбомів
з видами різних міст і країн, віддрукованих у півтонах.

47. Old Odesa. 1870s.
Fragment of panorama "View of Odesa from the sea".
Color lithography. 110 × 200.
Inv. G 9.
Bekel Herman Ivanovych (Herman-Alvin) (1831–1889) —
an owner of a lithograph workshop in Odesa. German by origin.
At first, he worked at the printing house of L. Nitzsche. Since 1866 —
the owner of a private lithographic workshop, since 1873 —
of a printing house. Member of the Fedorovsky Society of Printing
Industry Workers. After Bekel's death, typolithography moved to
his widow Maria (Maria-Amalia) Ivanovna Bekel (maiden name
Gagelberger), in 1896 — to his sons — Herman and Wilhelm.
The institution worked until 1899. The printing house was lo-cated
on 29, Poshtova Street (in the former house of Johann Gagelberger).
«Louis Glaser» is a printing house founded in Leipzig in 1868 by
Louis Glaser (1842–1911), which worked with typography and
lithography, and used phototypes, photochemical processing and
photography for reproduction. He gained fame thanks to the method
he invented (Glaser Process) for printing monochrome images,
including photographs, using at least five different lithographic
limestones. In 1874 or in May 1875 with the enterprise of Karl
Garte in "Publishing House Glaser and Garte". In 1881–1882,
Louis Glaser established his own art publishing house. He created
many postcards, souvenir albums with views of different cities
and countries, printed in semitones.

Берндт, Юлій
(?–?)

Гравер. Німець за походженням. На початку 1870-х працював гравером у друкарні П. Францова в Одесі. У 1874 повернувся на батьківщину, в Лейпциг. У Музеї історії міста Лейпцига (Stadtgeschichtliches Museum Leipzig) є кілька його робіт: фотографія і гравірована поштова листівка 1899–1900.

48. Одеса. Вид міста з боку Зовнішнього бульвару. 1880-ті.
Гравюра на сталі. 125 × 1060.
Під зобр.: *Грав. Юлій Берндт, Лейпциг. Gest. v. Julius Berndt, Leipzig. Издание Эмиля Берндта, Verlag v. Emil Berndt, Odessa.*
Інв. Г 4.

Берндт, Еміль (?–1908) — власник книжкового магазину в Одесі, видавець. Німець за походженням. З 1864 — співвласник книжкового магазину Людвіга Рудольфа (заснований у 1839), з 1866 — власник. У 1903 передав магазин сину, Юліусу Берндту, який пізніше продав його Симону Натансону. До 1920 магазин зберігав ім’я колишнього власника, Еміля Берндта. Ілюстрації для книжок, гравюри, що видавалися його книжковим магазином, друкувалися в Лейпцигу. З 1875 мав у Лейпцигу видавництво дитячої та юнацької літератури (колишнє Рудольфа Челіуса).

Berndt, Julius
(?–?)

Engraver. German by origin. In the early 1870s, he worked as an engraver in the printing house of P. Franzov in Odesa. In 1874, he returned to his homeland, in Leipzig. There are several works in the Museum of Leipzig History (Stadtgeschichtliches Museum Leipzig): a photograph and en-graved postcard from 1899–1900.

48. Odesa. View of the City from Zovnishniy Boulevard. 1880s.
Engraving on steel. 125 × 1060.
Under the image: *Грав. Юлій Берндт, Лейпциг. Gest. v. Julius Berndt, Leipzig. Издание Эмиля Берндта, Verlag v. Emil Berndt, Odessa.*
Inv. G 4.

Berndt, Emil (?–1908) — the owner of a bookstore in Odesa, a publisher. German by origin. Since 1864 — co-owner of the bookstore of Ludwig Rudolf (founded in 1839), since 1866 - its owner. In 1903, he transferred his shop to son, Julius Berndt, who later sold it to Simon Natanson. By 1920, the store kept the name of the former owner, Emil Berndt. Illustrations for books, engravings issued by his bookstore, were printed in Leipzig. Since 1875, Leipzig had a publishing house for children and youth literature (formerly of Rudolf Chelius).

SOBOR-PLATZ. СОБОРНАЯ ПЛОЩАДЬ.

Verlag v. Emil Berndt, Odessa.

Druck v. J. Wolf, Leipzig.

Берндт, Юлій
49. Одеса. Соборна площа. Кінець 1870-х.
Гравюра на сталі. 113 × 167.
Під зобр.: *Stahlstich v. Jul. Berndt, Leipzig. Verlag v. Emil Berndt, Odes-sa. Druck v. J. Wolf, Leipzig*; у нижньому правому куті запис від руки: *Odecca 5. X. 1879.*
Інв. Г 6/2.

Berndt, Julius
49. Odesa. Cathedral Square. The end of the 1870s.
Engraving on steel. 113 × 167.
Under the image: *Stahlstich v. Jul. Berndt, Leipzig. Verlag v. Emil Berndt, Odessa. Druck v. J. Wolf, Leipzig*. In the lower right corner there is handwritten record: *Odecca 5. X. 1879.*
Inv. G 6/2.

Алфавітний покажчик граверів
(номери вказані за каталогом)

Alphabetical index of engravers
(the numbers are listed in the catalog)

Белла, Стефано делла 8
Берндт, Юлій 48–49
Бліт, Роберт 35–36
Болсверт, Схелте Адамс 3
Боссолі, Карло 39–40
Вайроттер, Франц Едмунд 31–32
Вахренов, Василь 46–47
Вішер, Ян (Йоханнес) 6
Ворстерман, Лукас 4
Гайяр, Рене 24
Гольціус, Гендрік 1
Гросс Федір (Фрідріх) 41–45
Древе, Клод 21
Древе, П’єр-Ембер, молодший 20
Еделінк, Жерар 19
Каналь, Джованні Антоніо (Каналетто) 14–15
Кастільйоне, Джованні Бенедетто (Іль Грекетто) 9–11
Кіліан, Філіпп 25
Кустос, Домінік 2
Лармессен, Ніколя IV де 22
Леонардіс, Джакомо 16
Морен, Жан 17
Пальма, Джакопо, молодший 7
Піто, Ніколя 18
Рідінгер, Йоганн-Еліас 26–27
Ріпенхаузен, Ернст Людвіг 33–34
Роде, Йоганн-Генріх 29–30
Сольферіні, Джузеппе 38
Сомпель, Пітер ван 5
Тардье, Жак Ніколя 23
Теста, Джованні Чезаре 13
Теста, П’єтро (Луккезіно) 12
Шмідт, Георг Фрідріх 28

Bella, Stefano della 8
Berndt, Julius 48–49
Blyth, Robert 35–36
Bolswert, Schelte Adamsz à 3
Bossoli, Carlo 39–40
Canal, Giovanni Antonio (Canaletto) 14–15
Castiglione, Giovanni Benedetto (Il Gercetto) 9–11
Custos, Dominicus 2
Drevet, Claude 21
Drevet, Pierre-Imbert 20
Edelinck, Gérard 19
Gaillard, René 24
Goltzius, Hendrick 1
Gross, Fedor (Friedrich) 41–45
Kilian, Philipp 25
Larmessin, Nicolas IV de 22
Leonardis, Giacomo 16
Morin, Jean, 17
Palma the Younger (Palma il Giovane), Jacopo 7
Pitau, Nicolas 18
Reipenhausen, Ernst Ludwig 33–34
Ridinger, Johann Elias 26–27
Rode, Johann Heinrich 29–30
Schmidt, Georg Friedrich 28
Solferini, Giuseppe 38
Sompel, Pieter van, 5
Tardieu, Jacques-Nicolas 23
Testa, Giovanni Cesare 13
Testa, Pietro (Lukkezino) 12
Vakhrenov, Vasyly 46–47
Visscher, Jan (Johannes) 6
Vorsterman, Lucas 4
Weirotter, Franz Edmund 31–32

Зміст	Content
Українська національна спадщина — перлина світової культури	<i>Бірюкова І.</i> 5 <i>Biriukova I.</i> Ukrainian National Heritage — a Pearl of the World Culture
Від упорядника	6
	8 From compiler
Гравюра Нідерландів	11 Engravings of the Netherlands
Гравюра Італії	17 Engravings of Italy
Гравюра Франції	27 Engravings of France
Гравюра Німеччини	35 Engravings of Germany
Гравюра Англії	45 Engravings of England
Одеська гравюра	47 Odesa engravings
Алфавітний покажчик граверів	62 Alphabetical index of engravers

Старовинна гравюра у фондах Одеської національної наукової бібліотеки

Каталог виставки
Київ, «Мистецтво», 2018
Українською та англійською мовами

Упорядник та автор тексту Лариса Іжик
Головний редактор Ніна Прибега
Дизайн, макетування та художньо-технічне редагування Андрія Прибеги
Редагування та коректура Юлії Дворецької
Художньо-технічне редагування гравюр Надії Яцун

Видання підготовлено за підтримки Українського культурного фонду.
Позиція Українського культурного фонду може не співпадати з думкою автора.

Усі права на видання захищено. Жодна ілюстрація, так само,
як і жодна частина цього видання, не може бути відтворена
без дозволу видавництва «Мистецтво» та автора.

Підписано до друку 31.10.2018. Формат 60 x 90 1/8. Папір крейдяний.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум.-друк. арк. 8,0.

Видавець — Державне підприємство «Державне спеціалізоване видавництво «Мистецтво»,
04050, м. Київ, вул. Мельникова, 63. Тел. +38 044 483 5773. mystetstvo@ukr.net.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3399 від 19.02.2009.

Виготовлено в друкарні ТОВ «Видавничий дім «АртЕк»
04050, м. Київ, вул. Мельникова, 63. Тел. 067 440 1137. artek.press@ukr.net. www.artek.press
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4779 від 15.10.2014
Сервіс друку на замовлення www.book-on-demand.com.ua

Старовинна гравюра у фондах Одеської національної наукової бібліотеки : каталог ви-
ставки / Одес. нац. наук. б-ка ; упоряд. та авт. тексту Л. В. Іжик ; передм. І. О. Бірюкова ; ред.:
Н. Г. Майданюк, І. С. Шелестович ; пер.: Т. О. Горшкова, В. В. Чухненко ; рецензент І. Ю. Гле-
бова. — Київ : Мистецтво, 2018. — 64 с., 49 гравюр. — Укр., англ.

ISBN 978-966-577-264-4

УДК 069.9:76(100)"15/18":027.54(477.74-25)ОННБ(083.81)
UDC 069.9:76(100)"15/18":027.54(477.74-25)ONSL(083.81)